MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any V. Núm. 227 - Barcelona, dijous, 8 de juny de 1933

presenta demà, a l'Urquinaona, el film «Al·leluia», que no ha estat reprès des de la seva estrena.

PERTANY A LA BIBLIOTECA

RES DE NOU...

La feblesa de tots plegats

La còlera del senyor Lluhí, semblant a la d'Aquilles, segueix donant fruits de dolor per a l'Esquerra Republicana de Catalunya. Retirat a les seves naus, voltat dels seus amics, no es limita, però, a l'abstenció com el jove senyor dels Mirmidons. Cerca les ocasions propícies a desarticular el seu propi partit, aquest partit que persisteix en la impertinència de no voler-lo reconèixer com a Suprem i Unic.

Ara l'ofensiva s'ha concentrat a l'Ajuntament. Tot el planeig de la maniobra secundada pel senyor Vilalta és fet amb una crueltat refinada. Com a víctima visible hi ha l'alcalde senyor Aguadé. Però el tret és també contra tota l'Esquerra. I val a dir que, en aquest aspecte, els *opinionards*, com uns lluitadors japonesos, han fet una *clau* a llurs contraris.

Car, si fan impossible la vida de l'actual Ajuntament, posen l'Esquerra en una situació sense eixida. Perquè, d'una part, no sabria atrevir-se a nomenar una comissió gestora sense veure's lliurada a la impopularitat més cridanera, i, d'altra part, tenint encara la llei electoral per aprovar, no pot convocar unes eleccions gaire de pressa.

Voler fer-ho i dur ràpidament la llei electoral al Parlament, té dos inconvenients: primer, que estronca l'estudi de les lleis dels conflictes del camp i prepara una nova interinitat per aquest estiu que no afavoreix gaire l'Esquerra. Car ja se sap que, compost de rabassaires tant com de propietaris, aquest partit es desgasta molt amb la prolongació de l'actual estat de coses.

El segon inconvenient és que tot seguit que un projecte de llei electoral anés al Parlament en aquestes circumstàncies, la Lliga i la Unió Socialista de Catalunya no es deixarien passar una magnífica ocasió de retardar les solucions, presentant totes les esmenes que calguessin.

L'Esquerra es troba, doncs, en un carrer sense sortida.

* * *

Tot això no tindria cap gravetat si no fos que l'Esquerra és un partit que actualment té abassegats tots els càrrecs de govern de Catalunya i que, moguda principalment pel sector que ara se li regira en contra, té trencades les relacions amb totes les forces republicanes i catalanistes restants.

Aquesta manca d'esperit de cordialitat i de comprensió porta l'Esquerra al perill de no sobreviure a una desfeta, esmicolada perquè no podrà trobar una successió fàcil el dia que es senti desgastada, i s'haurà d'estar clavada al seu lloc fins que, materialment, caigui a trossos.

I això, per al país, també és temible. Podria ben bé esdevenir-se que, si tots els catalans republicans no hi posen els cinc sentits, aquesta catàstrofe que avui es veu fatal, allunyés el govern de Catalunya de mans republicanes i el dugués, per reacció ja ni tan sols a la Lliga, partit poc enèrgic, sinó, el que és pitjor, a un feixisme de dreta, doblement perillós per a la República i per a l'autonomia.

Això esdevindria, fatalment, si totes les persones que tenen interès a defensar el bé de Catalunya i la República no es preocupen ja de cercar amb quina força republicana i catalana substituiran l'actual partit de govern, el qual, pels seus pecats, avui es veu malalt de la malaltia que l'ha de dur al sepulcre.

De moment, les coses s'adobaran, és clar, només a la superfície. Però, qualsevulla que sigui el resultat d'aquesta crisi, és de tota evidència que no respon a res. I això ens recorda una història popular.

Diu que anaven per un camí dos pagesos. L'un era ric i l'altre pobre. I el ric venia de comprar una vaca. Quant al pobre, es desfeia en elogis a la vaca del ric i la guaitava amb ulls de cobejança. Era cap al tard i, com solen fer, a tal hora, un gripau saltà pel corriol. I el pagès ric tingué una idea satànica. «Si te'l menges de viu en viu — digué al pobre — és teva la vaca.» El pobre — què ha de fer el pobre? — va començar de devorar el gripau amb tots els fàstics. El gripau cruixia sinistrament entre les dents del pobre pagès. El ric estava alarmat i ja es veia sense vaca. Finalment, quan l'altre era a mig gripau, va fer-li: «Si em mengo l'altra meitat, em perdonaràs la vaca?» «Fet!», respongué l'altre. Llavors el ric s'acabà el gripau, i ambdós continuaren caminant, silenciosos, cap al poble, ells i vaca.

De sobte, el pagès pobre va recargolar un renec, es va deturar un moment i va dir al company:

«Voldria saber per què hem hagut de menjar gripau!»

Veritablement, el doctor Aguadé, de tornada de Madrid, s'ha vist obligat a devorar el gripau de la dimissió. Quina en fóra, que els seus adversaris no hagin de pendre'n també el seu bocí? Aquesta crisi no tindria cap resultat que no s'hagués pogut obtenir d'altra manera. I només haurien de deplorar entre tots haver hagut de menjar cosa tan poc apetitosa.

Però, de totes maneres, el que està fet està fet. I el gripau és menja indigesta. Quan un partit ha menjat gripau, acostuma a no trobar-se gaire bé.

El senyor Duran i Guàrdia en funcions al despatx de l'alcaldia

De Dijous — a Dijous

Caldria, servint-se d'una informació detallada, basada en dades com més completes i exactes millor, establir el balanç del que s'ha fet en la tasca de catalanització d'ençà que vivim sota el règim republicà, amb les possibilitats que aquest ha aportat reconeixent la personalitat de Catalunya. Des del decret de Marcelli Domingo a la implantació definitiva de l'Estatut, pròxima a realitzar-se amb l'acabament del traspàs de serveis en curs.

Això permetria de saber ben bé el que encara queda per fer en aquesta qüestió que és d'una necessitat imperiosa.

Indubtablement que s'ha fet molt, però és igualment indubtable que encara queda molt per fer. No parlem de tot allò que cau dintre l'esfera dels organismes oficials catalans, on la tasca de catalanització — com no podia deixar d'ésser — ha estat portada força enllà i segurament no s'aturarà on es troba ara, sinó que prosseguirà fins allà on calgui.

Moltes altres entitats no oficials també han fet la seva feina en aquesta obra, i moltes grans empreses, entre elles les de transports urbans, han contribuït a la catalanització.

Però encara queden moltes coses a fer, i tot i ésser dels que sabem que les coses no es fan en un dia i no volem demanar miracles ni impossibles, bé podem dir que en alguns aspectes la catalanització es porta a una marxa excessivament lenta.

Com a més vistent, hi ha la petita qüestió de la retolació dels carrers, en la qual a penes s'ha fet gran cosa, fins a l'extrem que en moltes cantonades no sols hi ha encara el rètol en castellà, sinó, el que és pitjor, la meitat d'aquella placa que abans del baró de Viver retolava els carrers en català i en castellà i que l'Ajuntament dictatorial féu serrar pel mig conservant solament la part castellana.

Tothom diu que l'Ajuntament no té diners i tothom sap que té altres feines més urgents que aquesta que indiquem. Però ningú no s'ho creu ni ningú no sap veure la urgència ni la conveniència de més de la meitat de coses en les quals els regidors esmercen llur temps, tan preciós com el nostre perquè també ens costa els nostres diners.

Demés de la iniciativa pública, hi ha la privada, que enlloc com ací, on mai ningú no s'ha refiat massa dels poders públics, podria fer tantes coses útils, suplint sobretot les corporacions oficials en aquelles qüestions en què elles no es poden ir ficar.

En efecte, la feina de catalanització que en podríem dir privada difícilment pot ésser obra de les corporacions oficials. El que cal és acréixer l'esperit de catalanització, i per a això convé una propaganda intensa.

Ja tenim notícia de l'existència d'un comitè que es proposa aquesta indispensable finalitat i fins potser hagi aconseguit resultats apreciables.

Ara que, francament, ens han passat per les mans circulars i gaselilles d'aquest comitè escrites amb unes tals impropietats de llenguatge i tantes faltes sintàctiques, ortogràfiques i de redacció, que ens hem esverat una mica. Hem temut que la catalanització duta per aquest camí, no fos més que afavorir la formació d'un idioma inferior al del Rector de Vallfogona.

I amb això si que cal anar amb compte. A hores d'ara la bona voluntat no és una circumstància prou disculpadora. Cal catalanitzar, però de debò, és a dir amb correcció. Si no, més val no posar-s'hi. I, tal com estan les coses, ja no és cap miracle saber català i saber-lo bé. Es una obligació.—C. R.

MIRADOR INDISCRET

El tràmit, sobretot!

El millor de la crisi municipal fou, el passat dissabte, la presa de possessió de l'alcaldia pel senyor Duran i Guàrdia.

Quan, trobant-se present el secretari accidental, senyor Conde, En Vilalta digué a En Duran i Guàrdia que des d'aquell moment quedava ungit amb la més alta representació de la ciutat, el senyor Conde, tímidament, exposà que ell, a causa del tràmit, no en podia donar fe.

—Vostè hauria d'absentar-se oficialment o bé demanar llicència — digué al senyor Vilalta.

—Home! — exclamà aquest —. Ara fa poc vaig anar-me'n un dia i mig, i quan, en més d'una ocasió, el senyor Aguadé també se n'ha anat, i només s'ha fet que traspassar la vara, sense cap tramitació prèvia, com és que de secretaria no s'ha objectat res?

—Oh! Un macer en aquests casos ens ha comunicat el traspàs i no ens hem deturat a fer *averiguacions*.

—Perfectament. Que vingui el macer en qüestió.

El macer es presentà.

—Miri — li digué En Vilalta —: acabo de traspassar la vara al senyor Duran.

—Molt bé, senyor Vilalta.

—Comuniqui-ho al secretari.

—Molt bé, senyor Vilalta.

El macer s'adreçà al senyor Conde:

—De part del senyor Vilalta, li comunico que ha traspassat l'alcaldia al senyor Duran i Guàrdia.

El senyor Vilalta al senyor Conde:

—Està conforme així?

—Vol callar!

Danys i perjudicis

Durant el poc temps que En Duran i Guàrdia ha gaudit de l'alcaldia, ha pogut esbrinar, entre altres coses, que ell va davant de l'Escofet, en ordre de tinències d'alcaldia, i que per tant aquest, quan ha estat alcalde accidental, ha usurpat un dret que li pertocava a ell, a En Duran.

Un regidor de la Lliga, al qual En Duran i Guàrdia contava la descoberta, li digué, seriós:

—Jo, al lloc de vostè, demanaria danys i perjudicis.

Telegrama apòcrif

La nota sensacional de dissabte la constituí la dimissió dels seus càrrecs dels regidors d'Esquerra Republicana.

Els que estaven al corrent de la qüestió, no deixaven de comentar el disgust del doctor Aguadé quan rebria la notícia a Madrid. Per això va fer molta gràcia un telegrama que feren circular durant un àpat de commemoració que tingué lloc dissabte al migdia. El telegrama redactat deia: «Ayuntamiento de Barcelona. No cambien tercio. Falta una vara. Aguadé.»

Galimatías

Els de *L'Opinió* feren dissabte un dinar i l'endemà un número extraordinari de no sabem quantes planes. Els que es varen entretenir a fullejar-lo, acabaren de mala manera perquè començava per la pàgina número 76, seguida de la 82 i acabava amb la 77!

Aquest *imbroglio* es diu que fou una broma del personal d'impremta que volgueren pendre represàlies d'En Fernàndez Puig, que durant tota la setmana els havia fet treballar com a negres, i del diari en general perquè el dinar de dissabte no fou del seu gust.

Insidies inconscients

Dijous de la setmana passada, al vespre, va funcionar el ventall de reflectors del Palau Nacional de l'Exposició, en virtut, creiem, de la VI.ª Fira de l'Automòbil.

Un ciutadà, estranyat davant aquella emissió de llum en un dia no assenyalat, preguntava a un altre per quin sant hom havia engegat els raigs lluminosos.

—No ho sé — va respondre l'interpellat —. Potser — va afegir amb tota naturalitat — deu ésser el sant de la muller de l'alcalde.

Erudició

Diumenge a la nit el Comitè Organitzador de l'Exposició de l'Automòbil donà un banquet a les autoritats. A l'hora de les postres, el president senyor Guanyabens féu un discursàs com una casa, dient, entre altres coses, que la indústria de l'automòbil era la «fregona», frase que va entusiasmar l'auditori.

Després, perquè el símil quedés més rodó, etzibà entre cap i coll dels concurrents una anècdota atribuïda a Talleyrand i que havia publicat *La Noche* feia pocs dies. El devessall d'erudicció del senyor Guanyabens acabà per enternir els concurrents, que l'ovacionaren amb entusiasme.

Si una altra vegada vol quedar millor, sense necessitat de recórrer a *La Noche*, pot adquirir el llibre d'Oteyza, *Frases históricas*, i tindrà tema per setanta-set discursos més.

El que va del dia a la nit

A la ciutat de Reus s'ha celebrat durant els dies 3, 4 i 5 del que som, el IX Congrés de la Federació de la Premsa Catalano-Balear. En arribar a l'estació de l'esmentada ciutat, els representats d'una Associació Barcelonina, no trobant qui pogués donar-los raó del lloc on havien d'adreçar-se, demanaren a un taxista que els portés al domicili social dels seus col·legues reusencs.

Però no hi hagué manera d'entendre's. Preguntat sobre el particular una autoritat que manà parar el cotxe perquè anava contra una direcció vachieritzada, va respondre:

—Perdó, senyor, perdó. Jo sóc guàrdia urbà i per tant hauria de saber-ho tot. Però faig el torn de nit, i no sé res d'això.

Hostes indesitjables

Els congressistes efectuaren entre altres una visita a l'Institut Pere Mata. Després d'haver resseguit un gran nombre de dependències del manicomi i d'haver-se familiaritzat amb els malalts, el senyor Burgada, President de la Federació de la Premsa Catalano-Balear, va embalar-se en un discurs:

—Quan hem entrat a l'Institut, acabàvem de visitar el Centre de Lectura de Reus, residència dels savis intel·lectuals...

En acomiadar-se dels pseudo-periodistes de la Federació, el doctor Briansó, de l'esmentat Institut, va dir:

—Han pres possessió de casa de vostès.

Comptes clars

Un dels moments emocionants del Congrés fou l'aprovació de l'estat de comptes. El tresorer de la Federació va donar lectura d'una partida de dues centes vint-i-cinc pessetes, la qual havia quedat en descobert.

Sembla que el senyor Ribera Rovira, durant la seva fecunda presidència, va encarregar-se de cobrar un compte de l'Associació de la Premsa de la qual també ell era president.

Va dir-se que requerit l'esmentat senyor a efectuar el pagament, va acceptar unes lletres, que naturalment foren protestades en el seu dia.

Alguns congressistes s'escridassaren:

—I per què serveixen els tribunals de Justícia?

Naturalment, la seva set de justícia no serví de res.

La campana dels gegants

Amb motiu de la inauguració de les Exposicions de Reus, el Conseller primer anà a la ciutat d'En Prim en representació de l'Honorable President de la Generalitat per tal de donar solemnitat als dits certàmens.

Abans, com no podia menys d'esdevenir, visità el Centre de Lectura acompanyat del Comissari de la Generalitat a Tarragona i d'altres amics polítics. Com que el millor de Reus és el Centre de Lectura i el millor del Centre la «Peixera», el senyor Pi i Sunyer fou invitat a descansar uns moments en aquell amable recó de la casa.

Mentrestant, aproximant-se l'hora de la festa, del vell cloquer partí un tritlleig típic i inconfusible. El senyor Comissari, extremant l'amabilitat amb el Conseller primer, digué en sentir-lo:

—Repiquen per vós...

Però un diputat de l'Esquera allí present, fill i veí de Reus i prou jove encara per mostrar-se sensible a certs repics, va exclamar, ingenu:

—Si és la campana dels gegants!

El greu del cas és que el Comissari també és de Reus i no hi hagué excusa possible.

Revolucionarisme seràfic

Els separatistes comunitzants de l'Estat Català Partit Proletari celebraren la setmana passada una reunió al seu local per tal de pendre acords sobre l'actitud a adoptar davant els feixismes hitlerià i dels escamots de l'Esquerra.

Mentre tots els assistents que demanaren la paraula s'expressaven en termes de gran violència i propugnaven a cada moment una marxa sobre la Generalitat amb les banderes barrada i vermella al davant, una jove i assídua militant de la secció femenina veia transcórrer les hores de la reunió tot fent-se una manteleta de punt de ganxet.

Dient-ho tot, però, no oblidem de dir que el color del fil de llana era, naturalment, d'un roig així com de III Internacional.

LA VEU DE LA FAMA

No us hi amoïneu... Tot s'arreglarà...

(c) Ministerio de Cultura 2006

FOTOMUNTATGE TURÍSTIC

D'un viatge a l'illa de Menorca

(*Acabament*)

Arriba un moment que el paisatge de Mahó us esdevé tan familiar i el cambrer us serveix el cafè amb un aire d'haver-vos-en servit tants mils, que forçosament us veieu precisats a acceptar la conveniència de fugir uns quants quilòmetres més enllà i fer un esmerç més turístic de les hores que passen.

Aquesta decisió no pot menar-vos a altre lloc que a Ciutadella, que és una població lluminosa i endreçada que se us apareix des-

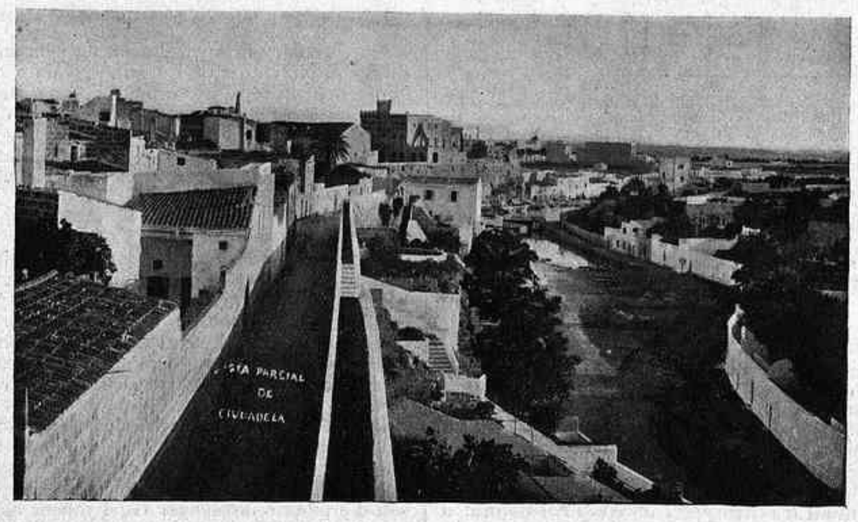

Un aspecte de Ciutadella

prés d'una hora de pols automobilística per una carretera que té moments i emocions per a tots els gustos. A cada banda d'aquesta carretera veieu uns marges atrevits i blanquíssims que ara s'enfilen muntanya amunt, ara empresonen un arbre, ara guarden un corriol; uns marges que, per dir-ho en una paraula, s'esbargeixen. Dins les petites onades de verd que fa el vent en acariciar les herbes dels camps, veieu pasturar xais, uns porquets negres que fan míting amb el morret de cap per avall i unes vaques mandroses que quan els sembla es situen al bell mig de la carretera en una actitud de filosòfic atracador. Els arbres de la carretera i gairebé tots els altres, de tanta fricció despietada de vent nord, es crien esquenuts, raquítics i aparatosament decantats cap a una banda. L'agricultura és magreta, i només hi creuen els ramats i quatre pagesos de bona fe. Al meu entendre el paisatge menorquí és d'allò de passar-la tan magra.

Quan fa una estona que heu deixat els carrers de Mahó, l'automòbil alenteix sobtadament la marxa i el xofer comença a dialogar amb uns soldats polsosos, entafurats dalt d'un camió enorme de color de plom que maniobra damunt d'un quilòmetre escàs de carretera. Darrera el camió es belluga tota una companyia de soldats que van connectant una mena de vies movibles damunt les quals un canó formidable, imponent, tot pintat de color de carbassa, espera pacientment la cobejada embranzida. Aquesta embranzida de vegades tarda un mes a arribar, fins i tot unes set o vuit setmanes, però el fet és que un dia o altre arriba i que la companyia té ocasió de manifestar-se amb una tenacitat que honora i perfila la rectitud d'aquells que la comanden. Algun viatger aficionat a les matemàtiques ha tractat de treure conclusions concretes sobre el temps que aquest canó tardarà a arribar a la fita que hom li ha assignat, i sembla que la xifra-*clou* és de les més aclaparants que es puguin escriure. Aixopluguem-nos en la conclusió, tanmateix d'un sabor pacifista insuperable, que si tot el transport de material bèllic es mobilitzés amb una parsimònia tan meravellosa, amb una economia de dinamisme tan plena de matisos, fóra del tot inoportuna la Conferència del Desarmament.

* * *

Alayor és el primer pòble que es troba sortint de Mahó, en direcció a Ciutadella. La blancor — clàssica blancor menorquina — més desesperada infiltra a la petita població un segell de sòbria polidesa. Els carrers lleugerament costeruts són, a les primeres hores del matí, tots poblats de modestes cavalleries, amb les sàrries regalimant d'herba acabada de segar. Quan el sol comença a pintar les teulades — decorades amb fantasies de calç —, en tots els claus de les parets d'Alayor veureu penjar una gàbia, amb la corresponent perdiu ensopida a dintre. La gent surt a treballar, les dones van a la plaça, s'obren les fàbriques de calçat — l'única indústria del país —, es sent tocar a missa, arriba l'autòmnibus de Mahó, a la fonda comencen a coure costelles a la brasa, uns quants viatjants corren pel poble optimistes, actius, amb l'activitat del que ha de resoldre en poques hores el problema d'infinites visites i amicals encaixades.

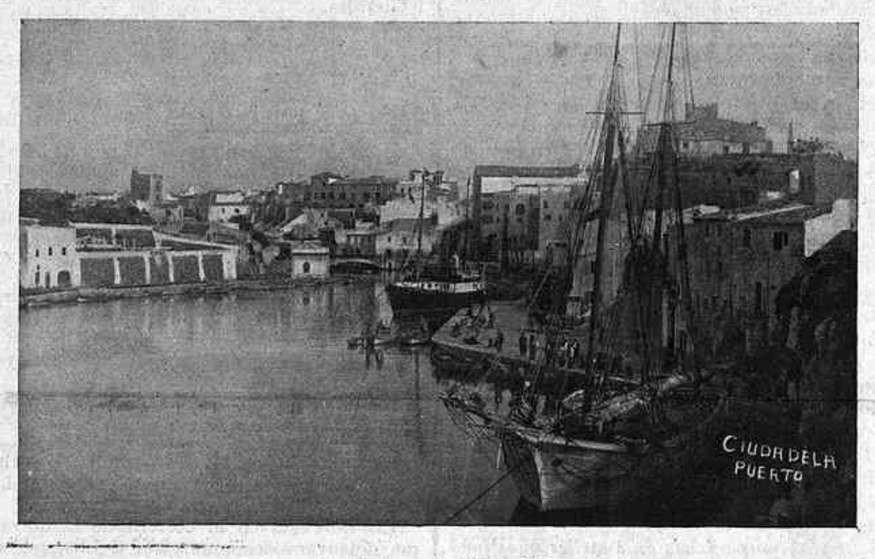

El port de Ciutadella

També, dedicant unes ratlles que facin referència al folk-lore menorquí, hom pot escriure d'Alayor que és el punt de Menorca on es troben els millors glossadors, els més reeixits en aquesta poètica manifestació de la improvisació satírica. Ens explicarem: durant les nits d'hivern, en alguna taverna d'Alayor o bé en manta casa particular, hom decideix donar unes quantes hores de glosses. A tal fi es contracten dos glossadors de punta, els quals, per mitjà de petits versets improvisats, enceten i mantenen un tema determinat, una xafarderia local, per exemple, en constant actualitat durant hores i hores. Un tercer, amb el cap caigut, la guitarra a les mans, va fent una tonada d'acompanyament molt grisa i molt de malenconia de gitano. Això pot durar hores i hores. De vegades els glossadors es piquen de l'amor propi, les apostes comencen a fer bonic, el públic s'engresca mig per l'entusiasme de la lluita mig per l'alcohol de la beguda, i les glosses duren una pila de nits fins que un dels dos glossadors acaba els arguments i «abandona», amb la gargamella desfeta. Pel turista, les glosses son un plat fort de primer ordre.

* * *

La primera impressió visual de Ciutadella és de les més agradables. Com que veniu d'una ciutat com Mahó, pròdiga en carrers costeruts i sacsejats, trobeu que Ciutadella, que s'aguanta sobre un terreny pla i sense complicacions, és d'una majestat, d'una calma paradisíaca. Quan fa estona que heu deixat les maletes a la fonda i heu badat una mica en cada encís arquitectònic que se us ha posat al davant, la impressió favorable d'aquest país menorquí no sols persisteix, sinó que cada vegada se us va arrapant amb major convenciment. La pulcritud menorquina, ja prou remarcada en el primer reportatge, a Ciutadella és quelcom que arriba a desconcertar-vos: els infants no omplen la paret amb pegats de fang ni l'embruten de ninots i gargots de carbó, les persianes no ostenten ni una simple barnilla destenyida, les voreres són pintades assíduament amb una barreja de color d'argila i carmí, i les parets, copiosament emblanquinades, semblen eternament sotmeses a les pràctiques domèstiques de la bugada i la planxa elèctrica. Quan la cigarreta que fa poc heu començat toca a la seva fi, teniu de vèncer una mena d'especial pudícia per tirar-la al primer reconet urbà que se us presenta.

A Ciutadella hi ha un petit port de mar. Si no us ho diguessin, però, us passaria per alt; és molt probable que si no us el trobàveu al capdavall d'un carrer, aquell port, tot adormit, amb unes quantes veles podrint-se'ls les cordes i l'alegria d'aquelles barquetes blanques dels que surten a pescar per distreure's durant els ocis dominicals, tornaríeu a agafar el vaixell a Mahó i vindríeu a Barcelona convençuts de no haver-vos deixat perdre ni un detall, ni un sol indret digne d'ésser admirat.

El port de Ciutadella, ensorrat uns dotze metres del nivell general de les cases, té aquella captivant intimitat dels petits ports de la nostra Costa Brava. L'aigua del mar, abans d'arribar a convertir-se en aigua de port, passa a frec del far de Ciutadella i ressegueix la línia sinuosa de les cales per on pasturen els ànecs salvatges (dits també corbs marins) fins arribar arran de les cases de Ciutadella on desemboca una riera sense suc ni bruc.

A l'altra banda del port i formant platxeriosa romeria, hom constata una munió de petites cases blanques, que s'escampen discretament sota l'ull vigilant i solemne del far. Són les cases d'estiueig de les bones famílies de la localitat, les quals, en la impossibilitat de traslladar-se uns quilòmetres més enllà on el clima acusi una variació i mant balneari actuï de sedant infallible de determinades malalties, en la impossibilitat de tot això, dèiem, i com que la concepció de l'estiueig en la majoria dels casos obeeix a una simple ilusió cerebral, els ciutadellencs han optat un sistema amarat de sentit comú i sana filosofia: han resolt el problema de l'estiueig installant-se a l'altra banda de port, ni més ni menys com aquells barcelonins qué es muden de pis per a gaudir de les delícies — almenys imaginades — de la casa del davant.

El port de Ciutadella és de poc calat. Això vol dir que, a part d'uns quants velers que fan transport en competència a la companyia dels vaixells de vapor, alguna barca escadussera i el *Ciudadela*, ben poques són les novetats d'entrada que registra el port de Ciutadella. Del *Ciudadela*, el vaporet que fa el servei Alcúdia-Ciutadella, val la pena de parlar-ne si més no per la manifesta irregularitat d'horari, la qual li ha bastit, a l'entorn de les seves arribades, un moviment de legítima curiositat. Si demaneu detalls d'aquest recorregut insignificant entre Mallorca i Menorca, teniu moltes possibilitats d'obtenir aquesta resposta:

—Depèn de moltes coses: de la càrrega que porti, del temps, de l'humor del capità... Si hi pugeu, el millor que podeu fer és no encaparrar-vos-hi.

L'observació final és justíssima, car el *Ciudadela* tan aviat bat el seu propi record, com se l'ensorra d'una manera insòlita i lamentable. Com que la gent això ho sap, només li confien els paquets i la correspondència. Una correspondència que mai no va condecorada amb segells d'urgència. El ciutadellenc no és amic de paradoxes.

* * *

L'única fonda de Ciutadella és a can Feliciano. Com de la cuina de can Bustamante de Mahó, abans d'embarcar-vos de Barcelona n'heu escoltat elogis de totes menes i per a tots els gustos. Hi ha xicots esportius i elegantíssims que us conten, fent una rialla de *gigolo* que ha descobert una carícia nova, que a can Feliciano els deixen pelar patates

Molí de Ciutadella

a la cuina i que hi ha dies que fan el sofregit; altres — senyors amb reuma i prejudicis — canten el plaer dels menjars naturals que són norma de la casa, i el de més enllà s'encisa del barroquisme culinari d'aquesta fonda popularíssima. Deixant a banda totes aquestes interpretacions personals més o menys interessades, es pot dir que a la fonda en qüestió s'hi distreu conscienciosament la gana i que per un païdor d'excursionista els menús no poden pas ésser més reeixits: faves ofegades amb patates fregides, arròs amb cigrons, peixos amb suc i patates, crema i pa de pessic, etc., etc.

Com que a can Feliciano no existeixen petites taules individuals, us veieu obligats a menjar en una mena de taula familiar, que equival a dir que entre plat i plat us veureu obligats a escoltar, a part dels xistos picants de consuetud, el viatge novellesc d'un passatger del *Ciudadela* que ha aprofitat el pròleg per a fer promesa de no pujar-hi mai més, els èxits d'un grup de viatjants que cerquen automòbil per a tornar a Mahó i el castellà abonyegat d'un representant alemany de xarols americans. La proximitat amb un dels cafès de la població (n'hi ha dos, segons m'informen) us evita el suplici d'un sobretaula inacabable o la invitació, sempre difícil de defugir, de fer unes quantes partides de dòmino. Un cop fet el nus, més o menys artístic, del tovalló, tothom s'aboca al carrer amb el cigarret a la boca, mentre a la cuina ja comencen a pelar lliures de pèsols i pàtates per a l'hora, una mica llunyana, del sopar.

* * *

El ciutadellenc es honrat, pacífic, casolà i no li agrada embrancar-se. Té una fàbrica de calçat endreçada i silenciosa (hom ha de advertir que de Ciutadella en surten els calçats manuals més perfectes i de més *cachet* de tot Espanya), dins l'escriptoriet de la qual estudia les seves creacions, escriu als clients i espera l'arribada del carter — els dies que hi ha correu — per tal de constatar l'éxit dels seus models i l'importància dels *pedits*, per dir-ho en argot mallorquí. Si la correspondència no satisfà les modestes aspiracions del fabricant ciutadellenc, o ni tan sols li dóna motius per a decidir-ho, penja el guardapols, ajusta la porta de la fàbrica i se'n baixa al port per anar a pescar amb la barca.

Una resignació franciscana elevada al súmmum presideix totes les decisions, tots els actes de la vida del ciutadellenc. Per ell la vida avança al ritme d'un pèndol, implacable, contra el qual no valen lluites, ni crims, ni desesperacions ni melodrames.

L'illa menorquina estimula als qui l'habiten en el noble exercici de la filosofia.

I és que per ostentar amb una certa dignitat el microbi de la calma que jo m'imagino que deu flotar per sobre les roques de totes les illes del món, la cosa més petita que hom pot fer és constituir-se en filòsof amateur, encara que només sigui a estones perdudes.

MANUEL AMAT

L'APERITIU

Sobre la crueltat. — Aquests dies s'ha produït a Barcelona un espectacle d'allò més repugnant: tots els diaris n'han parlat. Al teatre Olympia, un pobre home anomenat Taimú s'ha deixat clavar en una creu; sembla que li varen clavar de debò, que patia intensament i que a les vint-i-quatre hores del suplici se li havia infectat un peu, i unes persones anaren a demanar al governador que el desclavessin i que suspengués l'espectacle. Durant l'estona que el suposat faquir ha estat crucificat al teatre Olympia, sembla que no hi ha acudit tot el públic que ambicionava l'empresa. La crucifixió de l'infeliç Taimú no ha estat un bon negoci. Els falsos faquirs són vells a les sales d'espectacle, i a mí, en el cas concret, el que trobo més repugnant i més canalla és el caràcter científic i la serietat amb la qual es vol cobrir la indecència de l'espectacle. En aquest cas, com en els casos semblants, no es tracta de res més que de la imaginació que desvetlla la gana, i els trucs de què és capaç un home per guanyar-se la vida quan es veu acorralat. Jo penso fins a quin punt aniria a la deriva aquest pobre Taimú quan va descobrir la crucifixió com a negoci. M'imagino quina mena de personatge deu ésser la dona que acompanya Taimú, quan per amenitzar l'espectacle li posa una cigarreta a la boca i li encèn mentre el crucificat procura dissimular les ganyotes de dolor intens. En aquest cas, com en tots els casos semblants, no es tracta d'altra cosa que d'explotar la nostra més baixa crueltat amb la mentida d'un espectacle curiós i excepcional, i l'home — l'empresari, vull dir — que es dedica a aquesta explotació, jo crec que si hi hagués una mica de justícia al món se l'hauria de condemnar a cadena perpètua.

Aquest fet actual em fa pensar en altres espectacles, en els quals s'ha explotat la crueltat humana. Hi ha qui creu que aquesta crueltat és morbosa i que no és d'homes sans i normals. Jo, desgraciadament, crec el contrari; crec que aquest gust per les esgarrifoses truculències és més natural del que sembla, i que tot és avesar-s'hi i crear una mentalitat que les faci tolerables. Quan jo tot just acabava de sortir del collegi, recordo que en un teatre del Parallel projectaven un film que tenia per tema una execució capital a la Xina, i el mèrit del film consistia en el fet que no era trucat, sinó que tenia el valor de un documental autèntic. El governador va prohibir a l'endemà la projecció del film, perquè a la porta hi havia garrotades per entrar-hi. Jo i altres companys meus — teníem quinze o setze anys — hi vàrem anar amb l'estómac arrongat i fent el cor fort; l'espectacle era tan cafre com vulgueu, però la curiositat del públic era més cafre que l'espectacle.

No són del meu record les execucions públiques, però he sentit explicar el que passava a Barcelona en aquests casos, per testimonis de vista, i sembla que mai la voracitat dels ulls i les empentes no s'han fet tan expressives com aleshores. Sempre que aquí s'ha anunciat una cosa truculent que inclinés l'espectador a la brutalitat, l'èxit ha estat segur. Si la crucifixió de l'Olympia no ha donat les pessetes esperades, serà degut a la pluja, a la crisi o que la propaganda no ha estat prou intelligent.

Entre el públic que va a veure aquestes coses, més que degenerats i casos patològics, s'hi acostuma a trobar el badoc ingenu i primari, l'home absolutament normal capaç d'ésser allò que se'n diu un bon pare de família. Els bons pares de família en totes les èpoques han estat partidaris de l'aplicació de les lleis penals amb totes les conseqüències. Si a Europa s'han anat suprimint les tortures, els suplicis lents i tota mena d'atrocitats, no ha estat precisament perquè en protestessin els pares de família, ni els bons comerciants, ni les persones més normals i més sanes, sinó per influència dels moralistes, dels teòlegs o dels homes de ciència, considerats i perseguits moltes vegades com a folls o com enemics de la societat.

No hi ha cap argument que em demostri que la gent d'ara és més sensible, més piadosa o més tendra que els ciutadans de París del segle XVII que contemplaren el suplici de Ravailhac, que com a suplici sembla que va ésser de les coses mes horripilants que s'han produït en la història. Entre els jutges i els espectadors hi havia la gent més delicada de França; la mateixa gent que després escoltaria els sermons de Bossuet i les tragèdies de Corneille.

A mi em diran que en els moments actuals coses com aquesta no és possible que passin. Que la sensibilitat de la gent avui reaccionaria en un altre sentit. Jo crec tot el contrari; crec que la crueltat humana és exactament la mateixa ara que fa tres-cents anys. Són molts els que diuen que els toros és un espectacle salvatge i immoral, i de passada tenen tota la raó, però nosaltres anem tranquillament als toros. Jo em considero incapaç de matar una mosca o de fer patir a qui sigui, però jo sé per experiència pròpia que en una plaça de toros aguanto visions que potser en un altre lloc els meus nervis no les tolerarien.

L'horror a la crueltat i als espectacles inhumans no ha vingut mai de sobte, ni ha estat imposat per la massa primària i normal de la gent, sinó que ha estat sempre imposat des de dalt i predicat per homes d'excepció. Que les persones s'humanitzin i es tornin piadoses i que avui dia el codi penal sigui una cosa molt diferent de les lleis penals del segle XVII, és purament i simplement un triomf de la intelligència d'una minoria selecta.

Es per totes aquestes consideracions que jo trobo lamentabilíssim que a Barcelona s'hagi permès aquesta desgraciada crucifixió del teatre Olympia, com vaig trobar lamentabilíssim aquell concurs de resistència de ball, al qual vaig assistir un dia i en vaig sortir amb l'estómac regirat. El públic no en té cap culpa d'anar a aquesta mena d'espectacles, perquè hi va conduït per un instint natural a l'home, i que molts anys d'educació i de raonaments han anat atenuant, però que no tardaria gens a produir-se amb tota la seva ferocitat si les autoritats afluixessin la corda.

Davant d'aquestes coses, jo em penso que la persona que té a la seva mà la policia d'un país deu ésser implacable i d'una absoluta intransigència. Amb això no es pot jugar, no es pot ésser tolerant de cap manera, perquè si no tiraríem per terra aquella ficció que ens aguanta a tots i ens fa creure que la societat humana tendeix naturalment a millorar i a perfeccionar-se.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

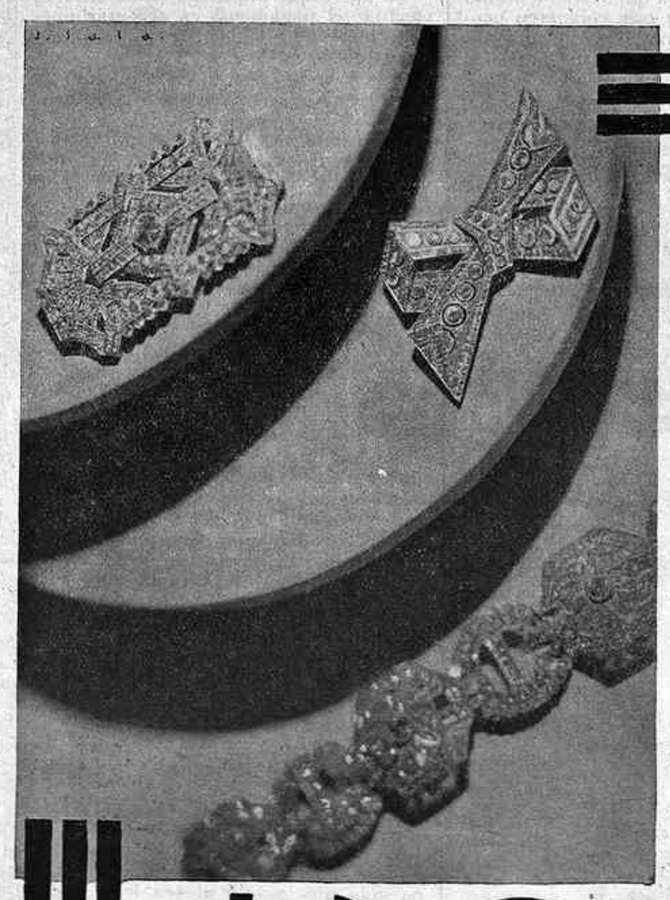

Només les pedres engalzades amb un art refinat mereixen el nom de joies

J. ROCA
JOIER
Rambla del Centre, 33
Passatge Bacardí, 2

VISITEU
Amallafré
SASTRE
i vestireu elegant
Ronda de Sant Pere, 24, pral.

(c) Ministerio de Cultura 2006

VEUS DE FORA

Barcelona i el centralisme

No és un tema nou. Se n'ha parlat moltes vegades i, quin dubte hi ha!, n'ha parlat gent molt més autoritzada que un servidor de vostès. Ara que, passa una cosa. La gent autoritzada a què jo em refereixo, i tots m'entendreu, acostumen viure a Barcelona. Per tant, se n'ha parlat molt i molt bé, però gairebé sempre des de Barcelona. I encara no és ben bé això el que jo vull dir, perquè naturalment que els que s'han proposat de tractar aquest problema és segur que no ho hauran fet així a la babalà, sinó que abans hauran volgut cercar-ne la rel per a conèixer-ne ben bé la seva fisonomia. Però, fet i fet, i fins i tot tenint en compte aquesta circumstància, no s'hauran pogut desentendre del seu barcelonisme, àdhuc comptant amb la més bona voluntat de' món.

Això també és Catalunya

Permeteu, doncs, que jo, sense cap prestigi ni cap autoritat, hi digui la meva. Només pretenc avalar aquestes observacions amb la meva condició de no barceloní. Els qui com jo vivim lluny de la ciutat fabulosa respirant cada dia l'aire tranquil d'una ciutat o d'un poble més o menys importants, però al capdavall minúsculs al costat de Barcelona, podem parlar d'aquest mal de Catalunya, mal del qual no es pot culpar ningú, si voleu, però mal al cap i a la fi. Em ve a la memòria una imatge — no recordo d'on l'he treta — que va com l'anell al dit. Es així: «Catalunya és com un ésser diforme; la mida del cap no està en relació amb la resta del cos. Catalunya té el cap massa gros.»

Convé aclarir, abans de tirar endavant, que jo no pretenc tractar la qüestió des d'un punt de vista merament objectiu. Encara que m'hi esforcés, tampoc en sortiria. Jo no em puc pas situar en el mirador d'un observatori neutral de la mateixa manera que no pot fer-ho el que viu a Barcelona.

Quant durant el període post-aprovació de l'Estatut, Acció Catalana organitzà arreu de Catalunya una croada en favor del plebiscit popular, jo també hi vaig aportar, una mica, el meu concurs. I voltant per aquests mons de Déu, vaig observar que, sobretot els que passaven dels quaranta, acceptaven l'autonomia amb una mica de recel: «Fins ara ens queixàvem del centralisme de Madrid. Veiam si ara el patirem per partida doble; el de Madrid i el de Barcelona.»

Doncs bé, aquesta observació que vaig escoltar qui sap les vegades, en part, no està pas mancada de raó.

El centralisme de Barcelona és un fet evident que no pot negar ningú. Demà, quan estigui definitivament en marxa tot l'engranatge de la nostra autonomia, aquest centralisme, vulgui's no vulgui's, subsistirà i és de témer que s'accentui.

Qui en té la culpa? Jo crec que, a fi de comptes, la culpa no la té ningú.

El centralisme barceloní és una conseqüència llastimosa però lògica de la deformitat de què parlàvem. No hi ha manera d'assolir un funcionament perfecte per aquest cos tan desproporcionat.

Ens havem de resignar, però, davant d'aquesta realitat fatal, irremeiable? Jo em crec que no, de cap manera, puix si no és possible trobar la fórmula de l'harmonia perfecta, la justa mesura que caldria, bé podem, uns i altres, fer més passadora la diferència.

En parlar de centralisme jo no em vull pas referir al d'ordre burocràtic, posem per cas, puix si bé aquest aspecte té la seva importància cal confiar que la nova divisió territorial de Catalunya i la manera d'organitzar tots els serveis, seran fetes amb mires d'assolir el major grau de descentralització.

El centralisme a què jo faig referència és el que en podríem dir d'ordre espiritual. Es en aquest aspecte pel qual reclamo l'atenció. Barcelona ho abassega tot, ho té tot; els pobles, molt poca cosa. El barceloní pot cada dia, segons les seves aficions, dedicar una estona a cultivar el seu esperit, sense gaire esforç. Els que vivim fora, no ho tenim tan planer. L'ambient rural convida molt, massa!, al *dolce far niente*.

On és, doncs, el remei? Ací el teniu: fer que la resta de Catalunya frueixi d'una diversitat de coses — arts, ciències, cultura, en general... — avui dia reservades gairebé amb caràcter d'exclusivitat als barcelonins. Potser, lector, els teus llavis hauran dibuixat un mig somriure davant d'aquesta solució meva. I és que cal posar les coses en clar. Jo no pretenc pas que si ve a Barcelona, per exemple, Paul Valéry a donar unes conferències, els barcelonins tinguin l'obligació de fer-lo quedar un parell d'anys a Catalunya perquè vagi repetint arreu les mateixes conferències... No; demanar coses així seria ridícul, si no fos ja, en principi, dèries de boig.

Parlem de la música, per començar per una cosa o altra. A Catalunya, les associacions, encara que poques, han dut a terme una tasca de divulgació importantíssima. Fa una colla d'anys que en algunes ciutats de Catalunya, els qui volen, poden escoltar música. No parlem de tangos ni foxtrots; parlem de Música amb majúscula. Però aquestes associacions tenen de renunciar moltes vegades a sessions de gran volada per la manca de mitjans. Tenim l'Orquestra Pau Casals, que rarament ha estat possible d'escoltar-la fora de Barcelona. Doncs bé, limitant-nos ara, ja que l'hem aludida, a l'Orquestra Pau Casals, no podria la Generalitat o bé, per dir-ho més propiament, el Departament de Cultura de la Generalitat, subvencionar l'Orquestra a fi que almenys un cop l'any donés un concert en alguna ciutat de Catalunya que prèviament ho hagués sollicitat? I, és clar, podria combinar-se de manera que cada any fos en una comarca o en un radi diferents. I com l'Orquestra Pau Casals, l'Orfeó Català, la Banda Municipal, l'Opera Juniors i tants altres.

I com la música, la pintura amb exposicions ambulants, per exemple. I tantes altres coses que no cal detallar.

Potser algú em dirà — o bé ho pensarà, que pel cas és el mateix — que si s'intentés posar en pràctica aquesta mena de programa de la participació de la resta de Catalunya en l'àpat de la cultura barcelonina, fracassaria. I fracassaria per culpa nostra, per culpa de la gent de fora que no està per músiques ni per pintures ni per trencar-se el cap amb estudis més o menys complicats. Aquest perill certament hi seria, perquè, mireu, a cada poble la gent que es preocupa d'aquestes coses és una minoria, de la mateixa manera que és una minoria a Barcelona. Però admetent i tot l'existència d'aquest risc, la prova es podria realitzar. Els resultats ja ens dirien el què sobre l'eficàcia o la inutilitat d'aquesta iniciativa.

Ja s'entendrà amb tot l'exposat que la solució no estriba solament a celebrar concerts i a fer rodar per terres catalanes un camió carregat de pintures. Això no és l'essència del problema. El que cal és un acostament, una major compenetració entre Barcelona i la resta de Catalunya. Els de ciutat, tenint present en tot moment que Catalunya no s'acaba amb els suburbis de Barcelona, i els de fora, esforçant-se cada dia més a compendre i estimar Barcelona com s'estima la germana gran que guia i aconsella, interessant-se per totes les seves activitats intelectuals, per totes les manifestacions de l'esperit, per totes aquestes coses, en fi, que molta gent en diu falòrnies inútils, però que són, fet i fet, les úniques que fan o desfan el prestigi dels pobles.

* * *

Mentre escric aquestes ratlles, el marc de la finestra m'ofereix la realitat d'una pintura viva. En primer terme unes teulades revellides pels anys i la verdor del fullatge d'uns arbres; més cap al lluny, un xic difuses, les primeres muntanyes del nostre Pirineu i al damunt de tot un retallet de cel blau. I això, *tot això*, també és Catalunya...

JOSEP ELIES I VILES

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190 — BARCELONA — Telèf. 73013
Teleg.: "Carburos" — Mallorca, 232

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Mirant a fora

Arsène d'Arsonval

França ha festejat aquest home de laboratori, deixeble de Claude Bernard, el célebre fisiòleg, i mestre de Georges Claude, el físic que vol aprofitar l'energia de l'aigua del mar.

A D'Arsonval i Claude, com és sabut, es deuen importants treballs sobre la liquefacció dels gasos i particularment la fabricació d'aire líquid.

Quan aquest darrer producte, avui de tantes aplicacions industrials, era una raresa de laboratori, D'Arsonval i Claude, que eren joves, s'entretenien esverant cambrers. Entraven en un restaurant a dinar i demanaven un filet ben tendre.

—Això és duríssim! No es pot menjar!

—Impossible, senyor!

—Vós mateix... proveu de tallar.

I el cambrer, boig d'incomprensió, oscava el ganivet sobre un bloc de carn que una mica d'aire líquid, subrepticiament escampat, havia endurit com pedra.

Per on es veu que els grans savis no són pas sempre gent encarcarada i seriosa.

La repartidora

Litvinof, representant de la U.R.S.S. a Ginebra, hi ha tingut un gran èxit i tothom s'ha felicitat de la seva presència a la S. de les N., cosa que vol dir un canvi en l'actitud de Moscú quant a relacions exteriors.

Litvinof, segons diuen, és trempat i li agrada explicar històries. Després de la sessió de la Conferència del Desarmament en què Anglaterra virà en rodó sobre la qüestió de la seguretat, el delegat soviètic explicava una historieta.

Un comissari del govern es dedicava a l'educació marxista d'un mugic.

—Repartirem la terra entre vosaltres...— li explicava.

—Molt bé...

—Les vaques..

—Molt bé...

—Els porcs...

—Ah, no!—saltà decidit el mugic.

—Com que no? I per què?

—Perquè tinc un porc.

I Litvinof completava:

—Igual fa Anglaterra. Que suprimeixin o redueixin tancs, artilleria pesada, etc...., tant se li'n dóna. Però quan es tracta dels vaixells de guerra, ja és tota una altra cosa.

Una ratera per a marxistes

Deixem la paraula al Völkischer Beobachter, *òrgan oficial de Hitler, contant un fet ocorregut dimarts de la setmana passada.*

«El Dr. Remmele, ex-president del consell de Bade; l'ex-diputat Stenz; el redactor de l'òrgan social-demòcrata de Karlsruhe, Grunebaum; Furrer, ex-prefecte de policia; diversos caps de la Bandera de l'Imperi, del Front de Ferro i del partit socialista, foren transportats en cotxe descobert *de la presó a la prefectura de policia,* a través d'una sèrie de carrers, *i després confinats al camp de concentració de Kieslau. Una multitud immensa, congregada davant de la presó, acolli els detinguts amb xiulets i frases hostils. L'actitud del públic arribà, en certs moments, a impedir tota circulació. Durant el transcurs, diversos individus que cridaren* «Rot Front!» (*Front roig*) *foren* immediatament detinguts i embarcats en un cotxe que anava darrera del dels presoners.»

Keyserling a París

El nostre conegut filòsof, abans de venir a Barcelona, ha parlat a la Sala Pleyel de París, on ha donat diverses conferències sobre Europa. Malgrat la seva influència gairebé magnètica sobre els auditoris, sembla que aquesta vegada no ha satisfet gaire els parisencs i a les parisenques que anaren a escoltar-lo.

Els ha parlat del dinamisme, el temible secret del qual Alemanya posseeix. El que en diem intelligència, raó, esperit, abstracció, són valors extenuats i pansits, morts i enterrats. Cal tenir en compte, ara, les «impulsions cegues» i les forces noves sorgides «dels baixos fons de l'esperit humà».

Tot això va fer pensar massa a l'auditori en la impulsió cega de les seccions d'assalt hitlerianes i els actes dels nazis sorgits dels baixos fons de l'esperit humà, i el públic es mostrà més aviat glacial envers el Savi de Darmstadt.

Balneari de Cardó
(Provincia de Tarragona)

Altura: 650 metres sobre el nivell del mar
Temporada oficial: 15 de juny al 30 setembre

Prodigioses aigües, les més nitrogenades i arsenicals d'Espanya.
Malalties dels bronquis, pell, budells, neurosis i diabetis.
Estació ideal dels infants.
Situació meravellosa, clima sec, establiment rodejat de bosc.
Pensió completa des de 15 pessetes.
Habitacions des de 4 pessetes.
Xalets per a famílies.

REFERÈNCIES:
S. Samsó, Petxina, 3, pral.-Telèfon 18235
Farmàcia Garreta, Rambla Catalunya, 89

A PROPOSIT D'UN TRICENTENARI

Els imitadors de Vauban a Catalunya

Fa deu anys, Daniel Halévy, en l'obra que va consagrar a la vida de Vauban, inserí una expressió venturosa que remarca bé l'obra de l'insigne constructor de fortaleses.

Després de ponderar la bellesa de Versailles, obra definitiva del regnat de Lluís XIV, escriu les frases següents que, ben meditades, no resulten pas hiperbòliques, com podrien semblar-ho escrites ara, a la calor del centenari: «Versailles, tot concentrat, visible, és un espectacle esplendorós per sempre aquest aspecte, que diu que és l'inferior de la seva vàlua, el coneixem avui, ja que han restat moltes de les seves obres.

Va modificar tres-centes places de guerra antigues i en va construir trenta-tres de noves, estenent per totes les fronteres de la França el cinturó de pedra contra el qual fracassaren les invasions, començant per les de gairebé tota l'Europa en l'època republicana de la Revolució. Alguns d'aquests camps atrinxerats han servit encara en 1914. El joc més. Nosaltres visitem i venerem Versailles. Però sabem que Lluís XIV ha construït un conjunt encara més grandiós, tan lògic, més puixant, gairebé tan bell? Aquest admirable conjunt, sostret a la nostra vista per la seva mateixa immensitat, és la frontera de la vella França, és aquesta científica i subtil xarxa de places fortes, de planures inundables, de bateries, de canals; aquesta cuirassa de pedra, d'aigua, de terra, de focs creuats, que ha dibuixat la França i la dibuixa encara avui dia.»

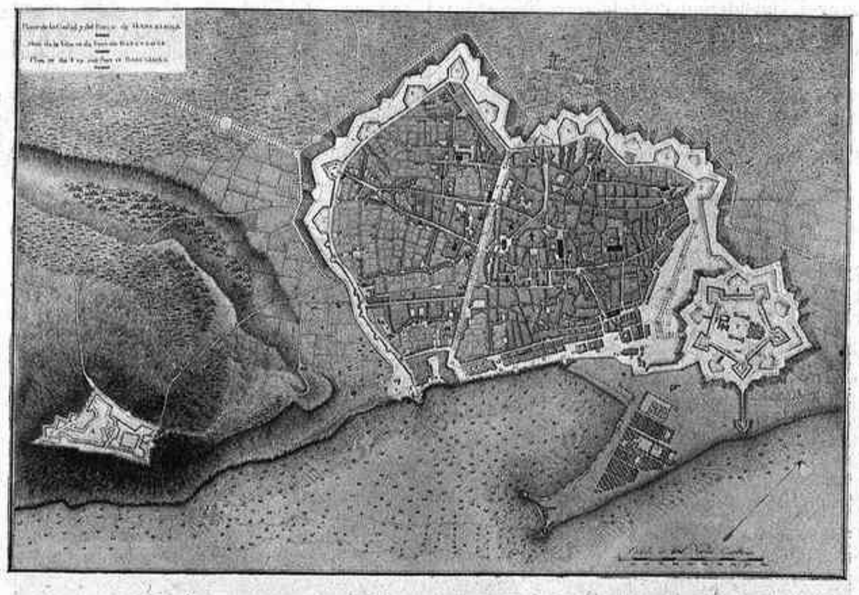

Barcelona en temps de la ciutadella (a la dreta)

Vauban era nat el 15 de maig de 1633 en una caseta que subsisteix encara a Saint-Léger-de-Fougeret, municipi de Quarré-les-Tombes, districte d'Avallon, departament del Yonne. Gairebé tots els grans generals de l'*ancien régime* francès eren aristòcrates. Vauban forma amb Faber i Catinat el nombre reduït dels procedents del poble. Orfe de pare i mare, recollit i educat pel rector del seu llogarret, sentà plaça als disset anys, i ràpidament es donà a conèixer com un enginyer militar instintiu, desenrotllant tot sol les poques matemàtiques apreses durant la infantesa.

Vauban (boix d'Achille Ouvré)

El regnat de Lluís XIV és creuat per dos corrents, oposats a voltes, però sovint paral·lels. L'un era empès per Colbert, geni de l'economia que feia rajar diners abundosos i en vetllava la distribució amb probitat i energia; l'altre, presidit per Louvois, ministre de la Guerra, tenia cura de gastar els diners amb campanyes imperialistes a honor i glòria del Rei Sol.

Vauban fou protegit per Louvois, el qual va endevinar el geni militar que hi havia en aquell jove obscur, inelegant, eixut de paraules afalagadores i sovint emportat per la passió de la justícia que fa dir la veritat sense miraments, *oportune et importune*.

La carrera de Vauban fou ràpida, ja que l'any 1670 era el director suprem dels sitis que posava l'exèrcit francès. Corrien els grans temps del regnat de Lluís XIV i França s'eixamplava contínuament per obra de la tàctica i l'estratègia de Turena, Condé, La Ferté i altres servits pels artillers i els minadors ensenyats i dirigits per Vauban, el qual fou assenyalat com *celui qui prend les villes*.

Abans de Vauban, la presa d'un castell o d'una ciutat era una carnisseria desesperada que de vegades omplia les fossades de morts i ferits. Vauban regulà científicament totes les fases d'un setge, estalviant les vides dels soldats, als quals prohibia exposar-se temeràriament. En canvi, ell s'arriscava tant que Lluís XIV hagué de fer-li la mateixa prohibició que ell imposava als soldats.

Un setge dirigit per Vauban — en dirigí cinquanta-tres i es trobà en cent quaranta accions de guerra — era una cosa ràpida i econòmica. Voltava la ciutat de trinxeres i d'espones darrera les quals abrigava els soldats i els canons i els sitiats es retien de pressa. Places fortes com Luxemburg, judicada *imprenable*, queien al cap de quinze dies de començat el setge.

Però la fortuna, enamorada de la joventut de Lluís XIV, va començar a ésser-li infidel així que s'atansà la vellesa. Els exèrcits de la França imperialista vacillaren i cediren, replegant-se cap a l'interior de la metròpolis, cercant terrenys més propicis. Aleshores, Vauban es transformà en constructor de castells, reductes i ciutadelles. Sota de canals i comportes que va projectar com a complement de les fortificacions de Dunkerque, varen funcionar encara davant la invasió alemanya.

La pau dels Pirineus en 1659 havia convertit el Rosselló en província francesa i els disturbis inherents a la centralització d'un país de fisonomia ben determinada, mogueren Lluís XIV a fortificar la regió llunyana i orgullosa. Per altra part, els espanyols que havien dominat l'alçament de Catalunya no renunciaven a recuperar el Rosselló, com ho demostrà en 1674 el general San Germà, prenent Bellegarde i dirigint-se cap al Bolú i Ceret.

Vauban féu els seus estudis, adreçà en 1679 al rei una Memòria detallant el que pensava fer i posà mans a l'obra. Va reconstruir el castell de Bellegarde que domina el pas del Pertús i el de Colliure que és la clau dels ports del seu nom i de Port-Vendres; modificà les fortificacions de Vilafranca del Conflent, bastí el Fort-la-Garde a Prats de Molló i el Fort-les-Bains damunt d'Amélie, i creà de bell nou en 1681 la ciutat de Mont-Louis dotant-la d'unes muralles i d'una ciutadella magnífiques per a servir de capital de la Cerdanya francesa en oposició a Puigcerdà, capital de la Cerdanya espanyola.

Quant a Perpinyà, la seva obra fou complexa. Va sistematitzar i arrodonir les muralles, especialment a l'Est, bastint tot un conjunt de fortificacions que enllaçava la vila amb la ciutadella.

L'antic castell dels reis de Mallorca, augmentat per les muralles de Carles V i Felip II, que el convertiren en un bell *donjon*, es transformà, per obra de Vauban, en una ciutadella que encara avui serveix de caserna espaiosa als senegalesos que constitueixen el nucli de la guarnició de Perpinyà.

Entre la ciutat i la ciutadella restaven grans esplanades que serviren de glacis i camps de maniobres. Vauban tingué cura que uns grans murs unissin la ciutadella amb la vila representada per les portes de Canet i de Sant Martí, que va transformar en petits castells.

A l'altra banda de la població, entre els rius Tet i Bassa, creà la Vila Nova, abrigada per llargues cortines de pedra.

L'obra de Vauban a Perpinyà — en la seva major part demolida en 1904 i en 1930 — va ésser fatal a Barcelona, perquè Jordi Pròsper de Verboom, format a l'escola de Vauban, en construir la ciutadella amb què Felip V volgué castigar la capital de Catalunya, va inspirar-se en la de Perpinyà, bastint-la un xic separada de la ciutat, però unint-la a les muralles pel cantó de fora i voltant-la, pel cantó de dins, amb fossades i glacis molt extensos.

Però a Perpinyà les esplanades ja existien, perquè la ciutadella era apartada dels carrers i a Barcelona aquest espai obert fou creat artificialment amb la demolició de 1,400 cases.

Una i altra ciutadella tenien molta semblança, encara que la de Barcelona era pentagonal i la de Perpinyà tenia un baluard més, que, per cert, no formava angle agut com els altres, sinó ben obtús...

Seria massa llarga una exposició dels sistemes defensius de Vauban, però, a tall de síntesi, pot dir-se que, en contraposició a les fortificacions antigues consistents en altes parets aplomades que, de tant en tant, eren protegides per torres, les fortificacions de Vauban, adaptades als accidents del lloc, eren regularment pantàgons amb baluards ben sortits i muralles ajegudes, menys altes que la contraescarpa o mur exterior de la fossada que descendia cobert d'herba cap al nivell del país. D'aquesta manera, la veritable muralla que rebia les canonades dels sitiadors era el talús exterior en què les bombes es clavaven sense fer mal a la fortalesa. Les muralles no eren rectes, sinó que formaven angles entrants i sortints i, de vegades, llengües de serp. Un camí cobert seguia la muralla pel cantó de dintre, permetent el trasllat dels defensors al lloc amenaçat, i una gran plaça d'armes s'obria al centre delimitada per les casernes i magatzems, edificis que eren protegits per les muralles com elles eren protegides per la contraescarpa.

La història ha fet un monument a Vauban, perquè les seves obres han resistit l'empenta dels segles, però ha cobert de ridícul els seus deixebles de Catalunya, perquè llurs obres — la Ciutadella i Montjuïc de Barcelona, els castells de Lleida, Figueres i altres — no han resistit l'atac d'exèrcits regulars, sinó que sols han servit de presons polítiques abominables i de casernes insalubres.

MIQUEL CAPDEVILA

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

UNA REPRESA EXCEPCIONAL

"AL·LELUIA"

Per fi, després de més de dos anys d'haver-se estrenat, serà possible reveure *Alleluia*, la més gran realització d'aquell director que tots avui considerem com la més important figura del cinema americà. Per una anomalia com potser no en trobaríem una altra d'equivalent enlloc, aquest film formidable, únic, que constitueix una temptativa sense precedents en el cinema, és un film condemnat a restar abandonat en els prestatges d'una casa de pellícules, mentre tants centenars de

El ball de Chick (Nina Mae Mc Kinney)

films sense substància, i sobretot sense originalitat de cap mena, tenen la fortuna de passar per totes les pantalles de Barcelona.

Per reparar parcialment aquesta injustícia, per a satisfer tots aquells que enyoren aquest film, que cap altre no ha pogut fer-los oblidar, per a oferir a tots aquells lectors de MIRADOR que no el coneixen encara l'avinentesa de veure'l, hem organitzat la sessió de demà. *Alleluia* torna, torna per una sola nit, que serà per tots una ocasió de remembrar-nos l'èxit esclatant que tingué la seva estrena davant del nombrós públic que emplenà de gom a gom el Fèmina el dia 2 de gener de 1931.

Després de *I el món marxa*, King Vidor ens oferí amb *Alleluia* el millor de la seva gran sensibilitat d'artista i de la seva intel·ligència de cineasta. La matèria per al seu film, l'autor no anà a cercar-la lluny d'ell. La vida dels negres americans l'havia corprès ja en els temps llunyans de la seva infantesa. Portava a dins el record viu d'aquelles escenes, paisatges sentimentals i figures atraients d'una raça primària i sensual, trapella i infantívola alhora, que canta i dansa sempre, que gesticula i crida, i donada fàcilment a tota mena d'estremituds. Amb el cinema sonor, King Vidor trobava el llenguatge adequat que anava a permetre-li realitzar el seu somni d'artista, expressar aquella vida prodigiosa amb una exactitud que en conservés tota l'emoció original. Paraules, músiques, gestos, danses, ritus, tot s'organitza aquí sota la regla d'una gran ficció artística. Una ficció artística que és com una variant de l'eterna paràbola del fill pròdig. El pobre home que és el protagonista víctima d'ell mateix, errant i aventurer, fins a retornar a la casa dels pares. Res no hi ha més emocionant com reveure, a través dels ulls de Zeke, la fumerola al lluny, signe de la llar acollidora després de totes les vicissituds tràgiques, de la història del film.

King Vidor estima el seu assumpte, sense oblidar-se d'ell mateix, de la probitat estricta del seu treball d'artista. L'estima per compendre'l, però no per deixar-se agafar en ell. King Vidor domina l'assumpte amb tota la lucidesa d'un esperit enormement cultivat i conscient. I domina també com ningú el llenguatge del cinema. Del cinema estricte, ja ho havia demostrat abans. Del cinema sonor, *Alleluia* n'és un argument irrebatible. Una escena com la del jubileu, on la progressió sonora s'agermana tan bé amb la progressió rítmica de les imatges; una altra escena com és la de la persecució final, on el sons juguen un rol tan important, i també les cançons, la intervenció de les quals és tan eficaç per crear l'atmosfera corresponent, palesen fins a quin punt King Vidor tingué tot seguit la intuïció de l'equilibri que podia aconseguir-se amb ingredients en principi tan heterogenis.

Tanmateix, no som nosaltres els que ara hem de parlar d'*Alleluia*; parlar-ne fóra per nosaltres repetir-nos. La història ens donarà raò! Heus aquí — encara que pugui semblar molt inmodest — el que no podem estar-nos de dir, convençuts com estem que tot el que, quan l'estrena i avui amb aquesta represa, fem, no és massa, ni molt menys, per a una obra tan significativa. I fins i tot, no ens manquen esperances que a la llarga passarà amb *Alleluia* el que en menor escala passà amb *I el món marxa*. Tard o d'hora serà un film que el públic acceptarà i aplaudirà.

Demà King Vidor tindrà la paraula. El negre dels rostres, el blanc del cotó i dels núvols, l'emoció irresistible d'unes cançons prenyades de melangia on tot un poble ha expressat la memòria de les seves menudes joies i grans infortunis, l'espectacle de les coses més trivials i alhora més emotives de la vida domèstica; la vida, en un mot, vista sense literatura, sense deformacions pictòriques, transcrita pel cinema per un gran observador que sap triar i ordenar, accentuar i dissimular a temps, que posseeix el sentit pregon del misteri humà i que té el do de fer-lo sensible per obra i gràcia d'aquesta dialéctica lluminosa d'ombres màgiques que és el cinema, galerada d'imatges, elevada per King Vidor a la categoria de poesia.

JOSEP PALAU

PANORAMA

Renaixença dels "western"

Els *western* són els films del Far West. Qui no recorda la gran popularitat dels films d'aquesta mena en els temps que ara ens semblen llunyans del cinema mut? Era els temps de William S. Hart, de Tom Mix, de Jack Holt. El gènere tenia els seus aficionats decidits, molts dels quals encara l'enyoren. I aquests aficionats no eren pas ànimes senzilles, marrecs entusiastes fins a cridar davant les galopades dels bandits i les filigranes de punteria i de maneig del llaç de l'heroi corrent a salvar una noia jove i rossa víctima de malvades maquinacions. Persones grans i serioses s'engrescaven igualment pels paisatges de l'Oest, els ramats de búfals i les gran batusses dels *saloons* enmig d'un cercle d'espectadors que, molt esportivament, no prenien mai cartes en l'assumpte.

Quan vingué el parlant, començà per estalviar — si no suprimir — els grans exteriors, i semblà condemnar definitivament els *western*. No poguérem sinó plànyer de tant en tant llur desaparició.

Però vetaquí que es parla d'una resurrecció del gènere la desaparició gairebé total del qual lamentàvem, millorat més que mai gràcies als més perfeccionats mitjans de la tècnica actual.

S'assenyalen, per ara, tres films ja enllestits, trets d'altres tantes novelles de Zane Grey, que ja havien estat rodats en temps del mut, i que ara tornen, rodats de nou, sonors, rejovenits, més vius i més captivadors que mai. El gran especialista de *western* John Athaway, ha estat el realitzador d'aquests films de cow-boys que ens agraden tant.

Un film de Mary Pickford

Des de feia uns quants mesos que es parlava de *Secrets*, film dirigit per Marion Frances i interpretat per Mary Pickford, la protagonista de tants de films cèlebres, la «xicota del món», com fou batejada en l'època de la seva màxima esplendor.

La premsa americana ha assenyalat amb entusiasme la creació que Mary Pickford fa del paper de Mary Carlton, paper que evoca tota la vida d'una dona. El film, en efecte, mostra successivament la protagonista primer com una noia de setze anys, ingènua i tímida, després com jove muller que treballa i lluita per la felicitat al costat d'un home estimat, més tard com mare de família, i finalment àvia gastada pels sofriments.

Erich Pommer

Erich Pommer tenia feina a la Ufa fins al primer d'octubre, car abans d'aquesta data havia d'acabar tres films, un d'ells una *Odissea* adaptada per Erik Charell. Però Pommer és austríac, i jueu, i Hugenberg, l'amo de la Ufa, forma part del gabinet Hitler. Per tant, Pommer ha deixat de pertànyer a la Ufa i se'n va a dirigir la producció europea de la Fox.

De totes maneres, el *Film-Kurier*, òrgan oficial de la cinematografia alemanya, li ha fet un bon comiat. Ha escrit que el cinema alemany no oblidarà mai tot el que deu a Erich Pommer.

Pommer ha declarat que prosseguirà el seu programa:

—La idea directriu serà la que sempre ha estat meva: crear una gran producció internacional, fer films amb un bon repartiment i realitzats amb amplitud de mitjans. Al costat d'aquests films d'importància internacional, però, també en faré de típicament nacionals.

Parlant de la crisi, ha dit:

—Sóc optimista. Crec que es tracta sobretot d'una crisi d'explotació, no de producció. Els grans films no s'improvisen, no se'n fan pas gaires en un any. Però el públic vol grans films, perquè ha après de triar. El que ara passa és que es produeixen massa films, i massa pocs bons films.

"Blutendes Deutschland"

Com el feixisme, com els soviets, és a dir, com les altres dictadures, els hitlerians han decidit d'utilitzar el cinema per a la propaganda nacionalista. El primer film rodat amb la intenció declarada de glorificar el nou règim ja s'ha projectat a Berlín. Es titula *Blutendes Deutschland (Alemanya sagnant)*. Es un film històric, el començ del qual és situat abans de la guerra, als temps feliços, si hem de creure el film, del regnat de Guillem II. Després, la guerra, i sobretot l'acabament de la guerra, presentat així: la marxa victoriosa dels exèrcits alemanys és bruscament deturada per la traició dels revolucionaris, que a Versailles acaben de lliurar el país als aliats. Sobre la pantalla apareix el mapa de l'Alemanya d'abans de la guerra; després, de tots cantons surten mans com urpes que n'arrenquen trossos. Segueix la visió dels alemanys de l'Alta Silèsia empaitats per uns polonesos armats de fusells, i una interminable desfilada de senegalesos i de tancs al Ruhr. El feble i petit exèrcit alemany és oposat als exèrcits formidables i puixants de les nacions estrangeres. Finalment, la naixença del partit hitlerià, la constitució de les tropes d'assalt, parades, música, desfilades, la manifestació de Harzburg, la dels Cascos d'Acer a Tempelhof l'any passat, l'arribada de Hitler al poder i, com a apoteosi, les eleccions del 5 de març darrer.

Es diu que, des del punt de vista de la propaganda, aquest film, tendenciós de cap a peus, és molt ben fet.

L'ACTUALITAT

LES ESTRENES

D'ençà que els personatges parlen en el cinema, els arguments dels films han esdevingut més complicats. El diàleg permet donar explicacions que poden fàcilment traduir-se en complicacions. Multiplicació dels incidents que retarden la conclusió i concreció de les circumstàncies anecdòtiques contribueixen a crear *scenarios* atapeïts, i fixeu-vos com aquesta complicació creixent respon també a una necessitat de la producció. Efectivament, cal pensar que els productors de films s'han d'encarar cada dia amb un públic més fatigat, i per tant més i més exigent. Es una necessitat, doncs, confeccionar el màximum d'ornaments, *vestir* en cert sentit l'assumpte, a fi de dissimular-ne, davant un públic assabentat, l'evident monotonia.

Joan Crawford

Pensem en tot això en considerar la feina que tindríem si ara volguéssim explicar els arguments dels films darrerament estrenats. No ho intentarem, si més no perquè creiem que en el cinema l'única narració és la visual. Les històries són tan consubstancials amb els personatges, decorats, emocions del muntatge, que una narració verbal, per enginyosa i evocativa que sigui, no pot sinó dibuixar la silueta d'un assumpte que importa justament pel color, per la tonalitat, pel contingut, en un mot.

I hem pensat també, tot considerant que en films com *Cruel desengany*, *Llavis segellats* i *Aquesta edat moderna*!, el més important és allò que en dèiem ornaments, els detalls, les situacions una per una, aparentment versemblants pel talent dels intèrprets i l'enginy del director. Quant a la anècdota, que manté la continuïtat, diguem que mentre es tracta de plantejar el conflicte, ens sembla meravellosa, palesant fins a quin punt els productors americans estan en contacte amb la vida; quan es tracta de desenvolupar el conflicte, ja comença la cosa a decaure i adquirir un to previst i convencional, i per fi, quan es tracta d'anar ràpidament — sobretot això, ràpidament!—al desenllaç, aleshores, francament, la història perd tota la gràcia i la ilusió inicial es desinfla totalment.

Es llàstima. Els productors no semblen cercar noves rutes i sortir-se de les ja massa fressades; però ara semblen esclaus de les seves pròpies invencions. Han avesat els públics als finals feliços i no gosen contradir aquest costum ensopit.

Que esplèndides són les primeres escenes d'*Aquesta edat moderna*! També són ben atraients les imatges primeres de *Llavis segellats*. Aquella evocació del 14, aquelles noces extravagants a la taverna! I també els començaments de *Cruel desengany*. Tot plegat acaba en una competència entre diverses persones, a veure qui és més bo, qui va més enllà, en el camí del sacrifici. Quanta bondat s'exhibeix en aquestes històries! I després diuen que el cinema és realista! No sabem en quin ditxós planeta viuen els que afirmen semblant cosa.

Cruel desengany i *Aquesta edat moderna* són obra de Nicolas Gande, un nom nou per nosaltres. Remarquem que, particularment el segon, son dos films fets amb traça.

Tots dos tenen bons moments de cinema. Hi ha Joan Crawford que, rossa o morena, més que un moment, és un continu bon cinema. *Llavis segellats* és obra de Louis Gasnier. Hi ha Clive Brook. L'actor de la màxima contenció, l'actor més lacònic tant en el diàleg com en el gest, era indicat per a interpretar un film titulat, en la versió original, *Silence*. No és precisament un gran rol per ell el d'aquest film, però l'actor sap sortir-se'n amb dignitat.

El film que succeeix a aquest, al Coliseum, *Una dona capritxosa*, és una obra de la qual ja ens hem ocupat. No val la pena de tornar-hi. Es molt divertida i res més. El film que passa ara a l'Urquinaona i que encara no hem vist, és obra de Víctor Fleming, un veterà del cinema. Caldrà, per tant, dirne alguna cosa la setmana que ve.

Entre les petites coses vistes darrerament, citem *Cicló llunyà*, un film de cow-boys, amb la mateixa factura de sempre. Es tracta d'un gènere enquistat sense remei. Uns films que tenen tanmateix un públic capaç d'una dosi d'ingenuïtat a tota prova. Diguem que els progressos de la fotografia i l'ajut del so han revaloritzat un tipus de film que sembla moure's en un cercle tancat, no havent trobat encara un home capaç d'animar-lo amb una fórmula nova.

J. P.

HA SORTIT el Catàleg del I Saló Mirador

Cent anys de retrat femení en la pintura catalana (1830-1930)

Un volum contenint a més a més les biografies dels artistes i 50 reproduccions. 6 ptes.
Per als subscriptors . . . . . 5 "

Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
De les 3 tarda a la 1 matinada
Reportatges Cineac
El regne de les dínamos
(Documental)
Noticiari Fox Sonor
(Ultimes informacions mundials)
i la Catifa Màgica Fox
Les illes del llunyà Orient

AVUI ESTRENA AL
Cinema Catalunya
Una sàtira superba del mateix Hollywood en sessió
BE NEGRE
EL MAJOR ÈXIT DE RIURE
ES UN FILM UNIVERSAL

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR
Societat General Espanyola de Llibreria
Barbarà, 16 *** Telèfon 14186

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

MIRADOR
ha organitzat per a demà, a les deu de la nit, al cinema URQUINAONA, una projecció del film
AL·LELUIA
de KING VIDOR
LES LOCALITATS ES DESPATXEN A LA TAQUILLA DEL CINEMA

COLISEUM
CLAUDETTE COLBERT en

Una dona com moltes i un home... com pocs
ES UN FILM PARAMOUNT
MOLT INTERESSANT I DIVERTIDÍSSIM

ACTUALIDADES
Rambla Catalunya, 37 - Telèfon 11701
PROGRAMA SETMANAL:
● U. F. Actualitats
● L'Aire lliure
Reportatge de la vida a l'aire lliure.
● France Actualités
Les últimes notícies mundials.
● Magazine Atlantic
Curiositats i rareses mundials.
● Eclair Journal
Final del raid Arc-en-ciel.
Instal·lació del rellotge més gran del món a la Torre Eiffel.
Programa de rigorosa exclusiva d'aquest Saló.
Aparells Western-Elèctric
Sessió contínua de 3 tarda a 1 de la nit
Entrada única: 1 pesseta

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE

LES ESTRENES

«Judas d'Iscariot»

Moltes coses podrien ésser negades a l'autor de *Judas d'Iscariot*, la darrera estrena de Romea, però una sí que li hauria d'ésser reconeguda sense cap vacillació. L'originalitat. Una originalitat, val a dir, bastant relativa. Ho és només per tal com representa la introducció dins la literatura teatral catalana d'un tema determinat sota un aspecte que hi és totalment nou. I aquesta originalitat, certament, és ben fàcil d'aconseguir en qualsevol assumpte, i més prenent-lo amb la lleugeresa i la manca de veracitat amb què ha pres Nicolau M. Rubió el que suara ens ha presentat.

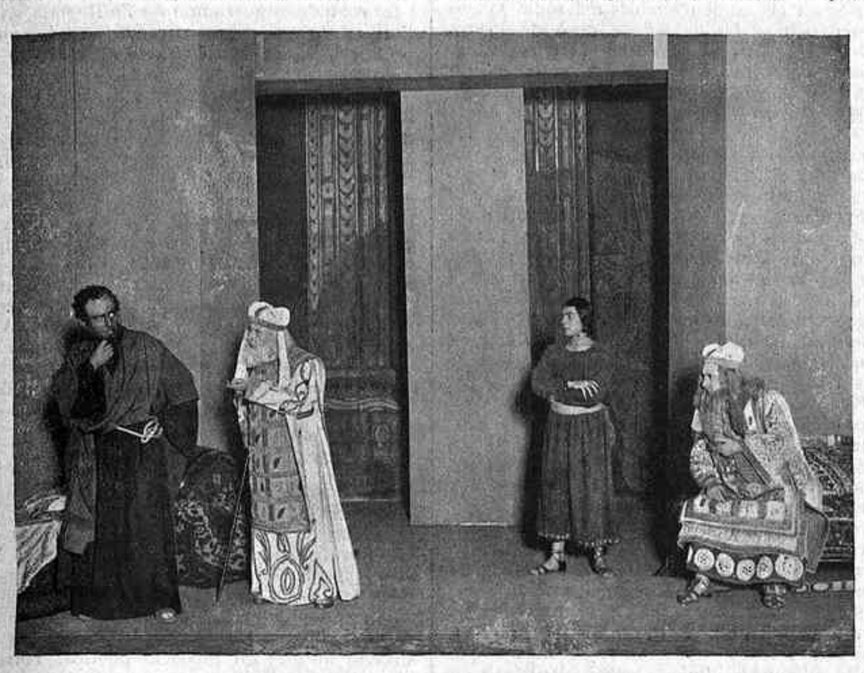

Una escena de «Judas d'Iscariot»

La interpretació de la figura de Jesús en un sentit completament humà, deslligat de tota significació divina, és ben corrent — *et pour cause*! — en la literatura jueva, tant popular com culta, des que la religió cristiana va començar a pesar alguna cosa dins la civilització. Quant al caient social, que, endemés, li ha volgut donar Rubió, és ja objecte d'un cultiu reiterat de molts anys ençà en tota la producció més o menys literària del pseudo-intellectualisme anarquista o anarquitzant.

Es a dir que, per nosaltres, no calia pas anar a parlar de Bernard Shaw — el nom del qual ens sembla que ha estat citat una mica irreflexivament a propòsit d'aquest *Judas d'Iscariot* —. N'hi hauria hagut ben bé prou amb referir-se a qualsevol dels mil i un fullets de propaganda anarquista que, publicats sota unes cobertes engrescadorament vermelles i amb títols més suggestius els uns que els altres, han estat escampats i venuts a preus ben mòdics pertot arreu per tal d'ajudar la mitja cultura dels discutidors de casinet de barriada a demostrar que Jesús no fou altra cosa que un agitador social com tants d'altres n'hi ha hagut.

Quant a Bernard Shaw, hom ha dit prou vegades que molt més importants que les seves obres teatrals són els pròlegs amb què acostuma a presentar-les, amb els quals aquelles prenen tota la significació i abasten tot el contingut que l'autor hi vol donar i sense els quals quedarien, en bona part, mancades de sentit. Per això — i per moltes altres raons — el mirobolant escriptor irlandès és ben lluny d'ésser un bon autor teatral.

I bé. Rubió ens ha donat la seva obra sense pròleg — cosa ben natural i pertinent, tractant-se de la seva representació i no de la seva publicació —. En això ha estat valent; ens ha volgut posar davant *Judas d'Iscariot* sense cap propaganda anterior que l'abonés, sense cap justificant per recolzar els seus punts de vista; ens ha encarat amb el seu tema, net i pelat, per tal que es defensés ell sol, que es justifiqués per la seva acció, pels seus pensaments, per les seves idees.

Ha estat valent, però també ha estat prudent. Seria capaç Rubió d'escriure un pròleg per acompanyar el seu *Judas*? Bé; capaç d'escriure'l, evidentment que sí; i fins un epíleg i tot. Però si hem de jutjar el que podria ésser el pròleg pel que del pensament de l'autor es reflecteix en l'obra, no podem pas ésser massa optimistes. No creiem que pogués ésser altra cosa que un seguit de consideracions gratuites sobre els conflictes socials de tots els temps, barrejant lamentablement les predicacions de Jesús, les idees de Karl Marx i les propagandes de Kropotkín amb tots els tòpics que corren pel món avui dia sobre la qüestió social.

I és que Rubió s'ha encarat amb el tema més per capritxo que no per inspiració, amb més lleugeresa que profunditat, amb més ganes d'esbalair que de construir. Per això el que n'ha resultat és una sèrie d'escenes més o menys enginyoses, més o menys divertides, més o menys patètiques o més o menys espirituals, però l'essència del seu assumpte se li ha esbravat completament.

Si Rubió hagués pres tots aquests elements de què s'ha servit i hagués sabut portar-los a l'època actual, la meitat del galimatias ideològic i sentimental que ens ofereix la seva creació hauria desaparegut. Es clar que per això calia una habilitat molt més gran que la que es necessita per limitar-se a fer parlar la gent de Jerusalem de marxisme i de fronts únics, però més d'un autor modern ha sabut fer-ho amb temes semblants, i n'ha sortit força més bé que no Nicolau M. Rubió amb el seu *Judas d'Iscariot*.

La figura de Judas — servida excellentment per Daví, que la nit de l'estrena celebrava el seu benefici —, és, dintre el seu convencionalisme, la que té més realitat de totes les que desfilen pel drama. Totes les altres — excepte, potser, la d'Anàs —, són simples ombres, desdibuixades i sense cap consistència.

El llenguatge de l'obra és bastant lluny d'ésser cap model de correcció, i moltíssim de poder exhibir-se com a paradigma d'elocució civil. Tot plegat, però, els estirabots interjeccionals que llueix l'obra i la platitud del seu lèxic, resulta més ingenu que mal intencionat.

El decorat, de Batlle, simplíssim i adient. Els efectes de llum, de bella visualitat. La presentació general, per bé que senzilla, força correcta.

JOAN CORTES

CONTINENTAL

Claris, 5. - Telèfon 19763

BARCELONA

DE PROXIMA APARICIÓ

Múrcia, exportadora d'homes

Reportatge de CARLES SENTÍS

amb fotografies inèdites

Edicions MIRADOR

LA MUSICA

Johannes Brahms (1833-1897)

En morir Beethoven, el seu llegat restà en la situació que el dret de Roma anomena *hereditas iacens*. Els simfonistes foren usuaris de la cosa, però no foren els successors del músic. Seguint aquesta ficció, gosaríem dir que l'herència acreixia constantment amb el treball dels seus esclaus. Potser Schumann, d'amagat, portà la mà als darrers quartets i en collí fruits; potser també Liszt, literàriament, per causa de Beethoven, tingué com un iluminat, visions d'ànima collectiva. Brahms fou l'hereu cridat; però sembla com si volgués adquirir l'herència pels seus mitjans, pels seus guanys, i la seva austeritat i la seva constància autoritzen a dir amb els seus estalvis; estalvis d'obra pròpia en profit d'obra de revisió i estudi. Parallelament als inicis de creador, exercia Brahms una rigorosa crítica de textos antics, filològicament rigorosa, i abans que ningú ho hagués pensat ni practicat en la música, ell classificava ja les faltes que revelava en pacients comprovacions els manuscrits. Així donava judicis de les faltes en: conscients, permeses, reprovables, a aquelles que podien ésser atribuïdes a l'autor, i bastia una mena de teoria psicològica del copista. Amb aquests mètodes, fou editor d'obres per a clevecí, i revelador de Cantates de Bach. Mentre la seva obra pròpia assòlia una correcció sense esforç i es deslliurava en textos aliens de l'excessiu rigor crític. Tot això reporta la seva biografia; tot això, també, pot interpretar-se en la seva obra. Paulatinament, assegurava l'escritura i posseí un pols més segur que el de Beethoven, i, tret de Bach, el més segur de la música precedent.

Concretà la seva aspiració incommovible: fixar la grandesa, colgar-la de la forma clàssica, construir elementalment i expressar. Però un excés de càrrega expressiva no podia absorbir-lo la seva forma clàssica: suma en la construcció; i aquella expressió no fixada esdevenia en mans de l'intèrpret expressió romàntica. Aquesta és precisament la virtut de Brahms: per un defecte de consolidació, construir expressivament, romàntic, bastint formes clàssiques.

Fer reviure aquest romanticisme, és en Brahms obra d'intèrpret; per això a Brahms la crítica li ha estat adversa i per això els intèrprets, els honestos, han estat a desgrat de la crítica els seus propagadors: arriba tan enllà la passió d'interpretació en Brahms, que els seus intèrprets són una mena de «posseïts» a la manera dels rapsodes homèrics de Plató. Sembla, i gosaríem dir-ho, que la realització d'obra a intèrpret s'estableix essent l'intèrpret el qui resulta veritablement interpretat.

Brahms dirigint, per Willy von Beckerath

Quan tot això manca, quan la docilitat de l'instrument li és negada, aleshores produeix, com en les seves simfonies, aquella especial sensació de soledat, d'absència. Aquest classicisme refet i interpretat que hom descobreix en Brahms, pot imaginar-se en un parament dels dits per la terminologia *opus incertum* que servís per a bastir una construcció clàssica. En aquest parament, cada polígon irregular resol un problema d'equilibri, cada aresta es resol en una nova expressió: un instant d'interpretació revela vivament la força continguda.

Brahms heretà Beethoven i li encengué un homenatge perdurable. Potser reconstruí Beethoven abusivament, però hi ha hagut esperits que destruint Brahms han arribat al concret de Beethoven.

RAMON BORRAS PRIM

The Majorca Sun and The Spanish Times

L'únic Setmanari llegit per tots els anglesos i americans d'Espanya

25 cèntims en tots els quioscos

"Bodas de sangre"

Pot dir-se que l'esperit andalús, agressiu i suggestiu, es polaritza en dues ciutats: Còrdova i Sevilla. En la primera, cristallització de l'època gloriosa d'Andalusia, tot hi floreix vigorosament. La segona, fruit de decadència, cedint flonjament a l'atac del sol, s'adorm voluptuosament i benignament, sense cap concessió, però, quant a vivacitat, de l'esperit de la seva terra.

Les coses d'Andalusia respondran sempre a aquesta distinció que establim com a premissa: Sevilla i Còrdova.

Tot aquell que pretengui haver donat la tònica andalusa en alguna de les seves obres no podrà pas oblidar cap dels dos aspectes. Per això no són sinó sevillans els Quintero com ho és Palacio Valdés. Per això García Lorca no és andalús, sinó per la part cordovesa d'Andalusia.

Però García Lorca té l'enorme tacte de defugir el localisme del qual no saben sortir, entre d'altres, els noms que abans hem anomenat.

Té aquest enorme tacte o enorme capacitat creadora; endevinarem cordovesos els personatges de les seves obres, per les característiques cordoveses que l'autor, inevitablement, els dóna, però mai perquè un llenguatge local o una geografia explícitament local ens ho demostrin.

* * *

En *Bodas de sangre*, la darrera obra dramàtica de García Lorca, estrenada ara a la nostra ciutat, és on es veu més clarament la situació geogràfica de l'obra. La terra cordovesa ho lliga tot en l'obra i n'és com una mena de protagonista. El sol crema la terra resseca i els esperits de la gent. Tot resulta bullent, gairebé salvatge. Passions sense ordre, voluptuositat i tendència vers el color roig pujat. *Reyertas* i crims que vénen a ésser com el límit de la destrucció que els bull a dintre les sangs. Tot això engrandit fins a uns perfils de gegant per la fantasia desbocada de l'autor. L'exaltació allunya els termes mitjans. La *pena negra* racial, per ella sola, basteix figures poemàtiques. *Pena negra* de sacrilegis i de batecs fisiològics. Es un pessimisme fort, però no pas el pitjor pessimisme. Pessimisme, a fi de comptes, voltat d'una fe de barbàrie, de vegades d'una superstició de llegenda, sense cap intromissió d'escepticisme ni de modernisme que vénen a ésser la tràgica *pena negra* dels altres climes sense fe.

El protagonista de *Bodas de sangre* és aquest clima de Còrdova. Clima bullent de Còrdova que permet fer una obra amb els millors elements de les llegendes. Cap intendent de ruptura de tradició, ni cap pensament de ruptura. Exaltació dels grans temes de la llegenda.

García Lorca ha agafat folk-lore i tradicions andaluses. No sé si el tema de *Bodas de sangre* és un tema de folk-lore andalús, però en té totes les característiques. Són temes vinguts d'Orient que, de vegades, fan pensar en Tagore. Noces à l'alba, i salutacions a la núvia (aquesta exaltació oriental de la figura de la núvia).

Despierte la novia, despierte
la mañana de la boda...

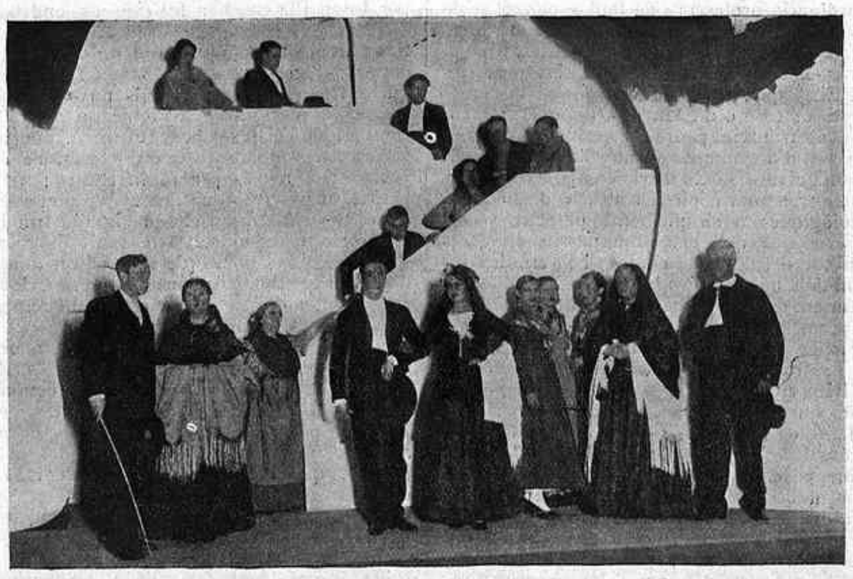

«Bodas de sangre» (segon acte)

i tots els símbols emprats serven aquesta mena d'orientalisme:

Cuando salgas de casa para la iglesia,
acuérdate que sales como una estrella...

Temes orientals, en un ambient voluptuós i oriental de Còrdova. Sexualitat afinadíssima, però agressiva, de les noces. L'erotisme intens i fluctuant de *Bodas de sangre* fill d'aquell altre del *Càntic dels Càntics* de Salomó. La Mare és un nom igualment obsessionant en Tagore i en García Lorca. Es tot això que dóna a *Bodas de sangre* qualitats de poema.

* * *

Bodas de sangre és escrita fragmentadament, en vers i en prosa. El vers és emprat solament en els moments més lírics. La prosa mai no baixa de to, però serveix, a penes, per a deturar la fantasia i la verbositat natural i plena d'imatges del poeta. La prosa prepara els moments més lírics que s'eleven a un to poc corrent. L'obra no descendeix mai del to poemàtic i les figures aconsegueixen una categoria de símbols (la figura de la Mare, singularment), sense perdre mai, però, el seu valor humà.

* * *

Bodas de sangre vol dir, en el teatre castellà actual, dignificació i noblesa. El seu autor ha sabut crear una obra no gens localista per a desmentir l'obra poca-solta i reaccionària d'uns quants senyors reumàtics per a ús d'unes quantes dames castellanes massa crescudes per a ésser tan *tocades del bolet*.

Poema dramàtic que recorda alguna obra de D'Annunzio i que pot comparar-se amb ella és aquest admirable *Bodas de sangre* que tan dignament ens ha donat a conèixer la companyia Díaz de Artigas.

IGNASI AGUSTÍ

CIRC FREDIANI

VIA AUGUSTA

tocant l'estació de Gràcia del tren elèctric de Sarrià

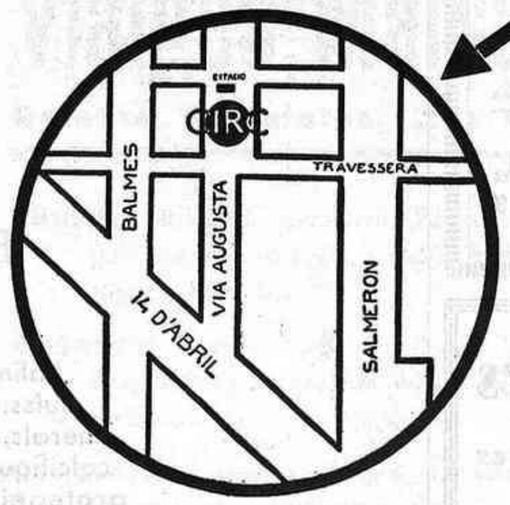

Dimarts, 13, a les deu nit

GRAN FUNCIÓ

Columna de tres a cavall. - Saltadors. - Voltejadors. - Clowns Augustos. - Malabaristes

ELS OLIVERES

Trapezistes i barristes

El programa més complet de circ que s'ha donat a Barcelona

Encàrrecs de localitats: Prats; Fivaller (Fernando), 29. - Catalònia; Ronda Sant Pere, 3. - Syra; carrer Diputació, 262. - "Mirador"; Corts Catalanes, núm. 589

FIRA DE BARCELONA

DEL 3 AL 18 DE JUNY 1933

PALAUS 1 i 2 DE MONTJUÏC

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ▪ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

Barcelona i la novel·la

IV.—Possibilitats de la novel·la barcelonina

Barcelona, pedrera de novelles. De novelles — ja ho hem vist — de tota mena i de tots colors, blanques, verdes o vermelles. L'amant del pintoresc, del color local, de les escenes de sainet, en trobarà de sobres i podrà satisfer de sobres el seu afany de documentació. La nostra ciutat ens pot oferir miraculosos saludadors i curanderes somnàmbules que viuen en un piset d'Hostafrancs, curiosos esperitistes que es reuneixen en una rebotiga del Torrent de l'Olla i extraordinaris professors de ball espanyol o de couplets picarescos que exerceixen llur mestratge en l'entresol d'una escaleta fosca del carrer Nou de la Rambla. En les porteries de l'Eixample, en xafarderies de visites o de penyes de cafè o d'Ateneu, en converses sentides al tramvia podreu copsar cada dia a dotzenes d'arguments de novelles. Els mateixos fets diversos dels diaris ens podrien donar tema per a una copiosa col·lecció de novelles psicològiques o simplemente detectivesques. No crec pas que ens manquessin els Raskòlnikov del districte cinquè, i la crònica judicial dels nostres dies ha ressenyat més d'un argument d'un gidisme tan autèntic, que hauria permès a un bon novel·lista català donar-nos unes planes modèliques que ultrapassessin *Les caves del Vaticà* o *La porte étroite*.

Vivim en una ciutat d'un milió llarg d'habitats que, encara que no tingui una llarga tradició de cosmopolitisme, un perfum de cultura i de responsabilitat secular, sap molt sovint posar-se al capdamunt de tot moviment alliberador i acceptar amb entusiasme les innovacions artístiques. Haurà de renunciar Barcelona, en canvi, a posseir una novella que reflecteixi tota l'extraordinària evolució que la seva fesomia ha experimentat en els darrers trenta anys?

Expressament he procurat esmentar tants autors i tantes obres remarcables com he pogut. Encara que la llista sigui potser incompleta, és prou representativa dels diversos aspectes novel·lables, i àdhuc posant-hi totes les novelles de tema barceloní que han sortit en els darrers trenta anys, no crec pas que hom passés gaire de la vint-i-cinquena. I encara heu de pensar que ben pocs d'aquests títols es salven de l'oblit lamentable que engoleix els llibres catalans al cap de tres mesos d'editats. Es evident, doncs, que hi ha una llacuna imperdonable en la nostra literatura, d'ençà de la Renaixença.

Encara us hauria pogut esmentar altres noms i obres per a completar la llista: podria parlar del *Tàntal*, de Miquel Llor i de la primerenca *Paulina Buxareu*, de Sagarra; de les sàtires grasses, de filiació rabelesiana, de Joan Santamaria, amb els *Quatre Titelles i un Ninot* i *La Filla de Tartari*, del camí emprès per Roig i Raventós amb la seva *Flama Vivent* que tant d'èxit assolí, i que marcava, tot i les seves grans falles, una orientació que podia ésser la més adequada perquè l'autor de *Montnegre* posés al servei de les seves dots de novel·lista d'imaginació el seu coneixement de la nóstra burguesia; dels tres mil metres d'*Un Film*, de Víctor Català, que l'acreditaren de fulletonista plena de fantasia...; però més m'estimo d'insistir que plànyer-me que la major part d'aquests noms albiradors no es llencin amb la plenitud de llurs facultats a la tasca apassionadora de fer la novel·la ciutadana; a enyorar les novelles incisives que Josep Carner ens podria donar, i que una relectura de les *Auques i Ventalls* o de *La Creació d'Eva* em fa sempre confiar que algun dia assaboirem; a imaginar-me les excellents novelles barcelonines que el contacte amb la vida ciutadana inspirarà a S. Juan Arbó i a Domènec Guansé; a confiar en la vocació de C. A. Jordana, humorista singular; de Josep Selva, creador d'ombres indicises i captivants; dels joves escriptors que es diuen Ignasi Agustí — l'anunciada *Diagonal* del qual espero amb gran interès —; Jeroni Moragues, que amb l'imminent *Rubén* ens pot donar el fruit ben barceloní del seu talent, afuat per l'íntim contacte amb l'obra exemplar de Mauriac; del nou Francesc Trabal que ens descobreix la seva darrera obra; de Tomàs Roig i Llop i Salvador Espriu, que ja ens han demostrat una part de les grans possibilitats creadores que poden posar en joc, i del novel·lista ple d'humor i de poesia que el *Ramon de Montjuïc* i algun altre dels capítols de novella publicats per Josep Pla ens han fet esperar, endebades fins ara. I encara vull posar una nota d'optimisme al final d'aquesta mena de balanç en donar per segur que de l'etapa de mutisme que sofreixen bona part dels nostres millors novel·listes ens ha de pervenir un guany incomparable en llurs obres futures... Penso en les epopeies modernes que pot escriure Puig i Ferreter, reprès per la literatura; en les planes suggestives que ens ha de donar Prudenci Bertrana quan el seu vigorós Innocenci Aspriu prengui contacte amb Barcelona, i en les figures plenes de sensibilitat que ens deuen Miquel Llor i Carles Soldevila. I vull, sense témer d'insistir feixugament, demanar a tots els escriptors catalans l'esforç que cal per a generar amb esforç i apassionament, la trama bategant d'una novella. Carles Riba donava, fa uns quants anys, una conferència amb el títol *Una generació sense novella*. Fóra un senyal penosíssim que els primers anys de recobrament d'una part del nostre govern, que aquesta època de plenitud de consciència nacional hagués de caracteritzar-se per una minva fins a la indigència de la nostra producció literària. Una generació sense novella, i també sense poesia, i sense assaigs, i sense teatre, no seria, evidentment, una generació digna de dur el pes del propi govern.

Barcelona necessita un estol de novel·listes que s'enamorin de la seva evolució, de la seva grandesa i de la seva misèria. La història interna de les societats, més viva i autèntica que en les cròniques oficials, es troba en la novella, i per a conèixer-nos, per a corregir el nostre orgull o per a frenar les nostres errades, ens cal aquest espill idealitzat, però tanmateix fidel. I jo gosaria dir que, de cara als interessos culturals de Catalunya, fa tanta falta una bona novella de psicologia, l'obra analítica i massissa d'un Joyce o d'un Proust, com el fulletonisme amb ribets de sicalipsi d'un Dekobra o un Da Verona i els misteris i crims presentats per un Wallace o un Simenon. Ens cal aconseguir un públic, vèncer l'allunyament dels catalans envers del llibre, i si aspirem a emmotllar un dia llurs gustos, no tenim més remei que anar, primerament, a oferir-los llurs preferències.

RAFAEL TASIS I MARCA

(*Aquesta sèrie d'articles, que avui acaba, són el resum d'una conferència organitzada per l'Ocell de Paper.*)

AL MARGE DE LA RENAIXENÇA

Els predecessors de l'«Oda»

La descomposició idiomàtica per una banda, l'abandó absolut pels esperits selectes de la llengua catalana per l'altra i la poesia popular adotzenada i grollera filla del vallfogonisme, conreadors de la llengua catalana en aquell moment abjecte, són tanmateix dignes d'un record. Si els mancà consciència se'ls endevina sinceritat que, en les primeres dècades del segle XIX, valora llur obra d'una virtut magnífica i escadussera. Les prevencions s'estendran encara molt. Nou anys després de la famosa *Oda* de l'Aribau, Rubió,

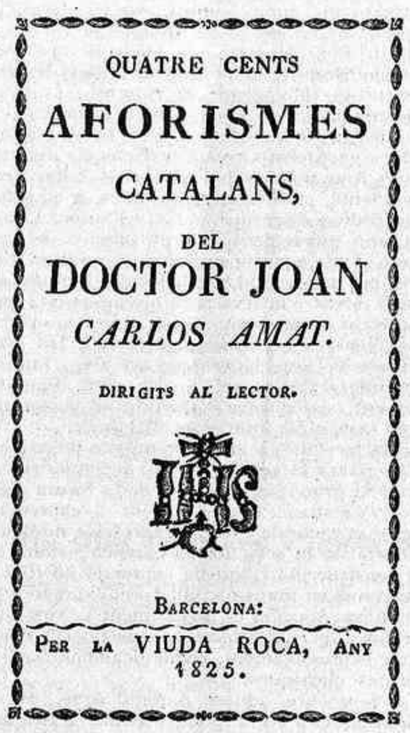
QUATRE CENTS
AFORISMES
CATALANS,
DEL
DOCTOR JOAN
CARLOS AMAT.
DIRIGITS AL LECTOR.
BARCELONA:
PER LA VIUDA ROCA, ANY 1825.

el més intencionat dels nostres renaixentistes, haurà d'escoltar encara amb motiu del Certamen de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, la ironia de Piferrer: «*Certamen programático-cortádico-académico.*»

La perspectiva de la literatura catalana en els començaments del segle XIX és desoladora, malgrat que en aparença sigui perfecta. La prosa — tant se val el valor literari de les mostres que en tenim—té conreadors. La poesia, que alimentant-se del vallfogonisme accelera la descomposició lingüística, té també uns quants versaires representatius del gènere. Adhuc la branca de la filologia i les abundoses obres didàctico-religioses arrodoneixen el panorama bo i assenyalant que, amb un esforç heròic, aquella llengua menyspreada tindrà la necessària flexibilitat per a incorporar-se de nou a la cultura del món. Sense cap mena de vàlua literària, aquests precedents de l'*Oda*, amarats de fervor popular, són potser el motiu d'aquelles paraules de Menéndez y Pelayo adreçades a la llengua nostra: «*Nada renace sino lo que debe renacer; esto es, lo que solamente en apariencia estaba muerto.*»

* * *

La prosa, representada pels escriptors religiosos en els començaments del segle XIX és extensíssima. La senzillesa però de l'estil, àdhuc la confessió d'algun (Tomàs Bou: *Quatre converses entre dos personatges*. Prefaci) descobreix no pas cap mena d'ambició lingüística en llurs autors, sinó més bé la finalitat pràctica de trobar més lectors a les comarques i a les viles, on la llengua castellana era difícil i no tenia — com no té encara en molts pobles — fàcils interpretadors.

Francesc Rey, rector de Buccenit, autor del llibre *Plàtiques sobre los Avangelis*; Jaume Ponti, amb *Demostració de L'Avangeli, Iglesia de Cristho des d'Adam fins a nosaltres* i de diverses converses de caire també religiós; Josep Roquer, autor de *Senyarse ab seny, Bona nit, Bon dia, Pare nostre explicat en nou converses*; Tomàs Bou, que, des de 1821 fins a 1830, publicà les converses entre *Albert y Pascual* i en formà un volum: *Quatre conversas entre dos personatges*, editat a Barcelona en 1830; Narcís Silla, amb *Plàticas sobre los Sagrats Evangelis*, en són mostra. Passem per alt les múltiples obres anònimes que, en la forma usual de converses a manera de diàleg, palesen la capacitat devocionària de la nostra llengua en els començaments del segle XIX, si bé cal consignar en mèrit a l'ús del català escrit, la reedició (1825) dels quatre-cents *Aforismes* de Joan Carles Amat, metge que fou de Monistrol i que vivia pels volts de 1622. Anotem encara que molts d'aquests diàlegs eren versificats en dècimes.

* * *

De les tristes manifestacions, diguem-ne poètiques, que agafen des de Simon Blanch fins a Ramon Muns, passant per Juncosa, Vada i Torrent, hi ha tota la gamma versificadora de Vicenç Garcia, la influència del qual és forta en els començaments del segle XIX i encara s'estendrà fins a Goday, el fecund versaire de Canet de Mar, les produccions del qual no esmentarem perquè produí després de l'*Oda*. Pers i Ramona mateix, en el seu llibre *Historia de la Lengua y de la Literatura Catalana* (1857), no vacilla a donar al Rector de Vallfogona els qualificatius de «*Virgilio de la literatura catalana*» i de «*divino vate*». Una cosa cal consignar, i és que aquests versaires de tradició vallfogonista, no per llur escàs talent poètic empraren el català; innombrables exemples podríem adduir de conreadors de la llengua castellana les produccions dels quals no són pas més d'estimar. Fullejant les monografies de ciutats i viles de Catalunya, hom troba sovint escriptors de vàlua local que, deixant-se arrossegar per la tendència erudita, empren únicament la llengua espanyola.

Totes les poesies de Simon Blanch i Cibat són del gènere festiu. Amb ribets de desvergonyiment i amb espurnes de lirisme, és un fervent seguidor de l'escola vallfogonista. Va escriure *Los funerals del porc*, *La mort de la reina de França*, *Los set pecats capitals* i *Lo robo de la parroquia de Vallfogona*. Morí l'any 1826 i no sabem cap edició de les seves produccions, exceptuant la de la darrera esmentada.

Vilanova i Geltrú, tan afavorida de fills illustres renaixentistes i pàtria del malaguanyat Cabanyes, va tenir també un conreador de la llengua en aquell moment de màxima depressió. Fou Josep Juncosa i Mestre. El seu compatrici Pers i Ramona diu, en l'obra ja citada, que Juncosa li regalà un volum de poesies manuscrites que ignorem que s'hagin editat.

Jaume Vada, escolapi barceloní, a més d'una elegia en honor del Beat Josep Oriol i d'una poesia bilingüe que dedicà a Wellington, té en llengua catalana *La fama en lo Parnàs*, que si bé no pertany al gènere festiu, acusa en canvi l'altre caire vallfogonista: la corrupció idiomàtica.

...Seran aquells antics que arremetian
Fiels als comtes hazanyas ja mai vistas...

El monjo vigatà Marian Torrent i Vinyes fou potser el versaire que acusa més, a començaments del segle XIX, la influència de Garcia. Conreà el gènere festiu i totes les seves produccions assenyalen un temperament faceciós. Heus-en ací una mostra que, ultra donar idea de l'abús que en català es féu de l'epitafi, hom pot constatar-hi encara fins on s'havia arribat en llicència poètica. Torrent va escriure l'epitafi que transcrivim inspirant-se en la por d'un frare que anà a amagar-se a Vic quan la invasió francesa.

Aquí jau un fraregàs
que fugint de l'enemic
va refugiar-se a Vic
perquè allí no perillàs.
Mes veient no estava pas
encara bé a la segura
atinà sa travessura
per fugir de tot esglai
fer-se un bon amagatai
dins d'aquesta sepultura.

Torrent fou un versaire íntegrament català.

Enmig de tota la producció del barceloní Ramon Muns i Berinyà es troba la poesia festiva catalana *La persecució dels porcs*. Muns fou un dels homes representatius del moviment romàntic a Catalunya. Junt amb Aribau, Santpons, Martí, Cortada i altres, funda la Sociedad Filosófica que havia de desplegar activitats científiques i literàries. Aribau, que havia contret una íntima amistat amb Muns, l'animava a emprar el català. L'any 1817 li escrivia: «*No abandone usted á las Musas*» i encara: «*Yo tengo empezada una composición en catalán....*» Basant-se en aquesta carta que fou publicada per Francesc Muns i Castellet, fill de Ramon Muns, al *Correo Catalán* (1892), el P. Blanco creu que Aribau s'havia assajat a escriure algunes composicions catalanes abans de l'*Oda*.

Pau Ballot, amb la seva *Gramàtica y Apologia de la Llengua Cathalana* (1814), és un testimoni més de la vocació que en determinats cercles hi havia encara per la nostra llengua. Per bé que manca de valor filològic, la gramàtica de Ballot és el primer pas precursor de la renaixença lingüística.

Encara cal assenyalar el fragment del poema *Lo Temple de la Glòria*, que des de Torres Amat què l'atribueix a Fontanella, fins a Manuel de Montoliu que el creu d'Ignasi Puig i Blanch, hi ha Balaguer (*Historia de Cataluña* i pròleg d'*Esperances i Records*) que decididament assenyalà Antoni Puig i Blanch, germà de l'anterior, com a autor del poema, i Rubió i Ors, que atenent-se al catàleg de les obres editades, manuscrites i en projecte que féu inserir Antoni Puig i Blanch al final d'*Opúsculos gramático-satíricos* (1828) i també a l'examen dels seus originals realitzat per Menéndez y Pelayo a la Biblioteca Nacional de Madrid, nega a Antoni Puig i Blanch la paternitat del poema. *Lo Temple de la Glòria* el donà a conèixer per primera vegada, junt amb una traducció castellana, Magí Pers i Ramona l'any 1842. Un altre fragment d'un poema encapçalat amb el títol *Les Comunitats de Castella*, tothom coincideix a atribuir-lo a Antoni Puig i Blanch.

Ambdós poemes no influiren en la renaixença. Balaguer, no obstant, fa arrencar-la de *Lo Temple de la Glòria*; Rubió i Ors però, objecta amb raó que malament podia influir-hi havent-se publicat nou anys després de l'*Oda* de l'Aribau. Modernament, Just Cabot creu que si haguessin tingut influència ambdós poemes, més aviat hauria estat nociva.

Josep Robreño, amb els seus sainets bilingües, precursors del teatre nacional, arrodoneix la perspectiva externa dels diversos matisos conreats durant el segle XIX i abans de l'aparició de l'*Oda*.

Al marge de la vàlua literària, hem volgut tenir un record per aquests conreadors de la llengua nostra. Bé se'l mereixen, si més no per haver impossibilitat l'estroncament del català escrit que, a partir de l'*Oda*, tindrà una força escalonada i magnífica de superació continuada.

J. M. MIQUEL I VERGES

El llibre editat per MIRADOR

CENT ANYS DE RETRAT FEMENÍ EN LA PINTURA CATALANA
1830-1930

Preu: 6 pessetes

El trobareu a la:

Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3
Telèfon 12456

Mapes i Guies
per a Automobilistes i Alpinistes

Llibreria Francesa
RAMBLA DEL CENTRE, 8 i 10
Sucursal:
PASSEIG DE GRÀCIA, 87
BARCELONA

fins que arriben a ésser uns homenets esplèndidament desenrotllats, fornits i forts, és precís que en el règim alimentici dels nens de totes edats, hi figuri una bona racció de

FARINA LACTEADA NESTLÉ

l'aliment integralment complert, riquíssim en vitamines i sals minerals, que asseguri el creiximent, calcifiqui el seu sistema ossi i els protegeixi contra el raquitisme.

Demani avui mateix una mostra de Farina Lacteada Nestlé i un exemplar del folletó "Para fortalecer a la Infancia" a: Sociedad Nestlé A. E. P. A. (Secció B 32), Via Laietana, 41 - Barcelona

GUTEMBERG, S. A.
Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utillatge per les Arts Gràfiques
Agullers, 1 i Via Laietana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS I ELS ARTISTES

EXPOSICIÓ DE PRIMAVERA

Saló de Montjuïc

A l'igual que el de Barcelona, la tònica d'aquest Saló és d'una fluixesa general, més acusada encara que la de l'any passat.

En els annals artístics catalans, l'Exposició de Primavera actual no posarà certament cap fita d'importància, solament hi entrarà parcialment algun nom, i encara amb una no massa exagerada transcendència.

El factor és desconegut, però el cas és que cap artista no hi ha abocat res de definitiu, la qual cosa produeix el conjunt una mica desconcertant i àdhuc, pensant el que representa una exhibició d'aquest calibre, lamentable.

El resum del valor queda reduït a detalls aïllats, en moltes ocasions perjudicats per veïnatges desastrosos que desenfoquen un mèrit de debò i que veurem en la recensió.

Es ja conegut el que donen de si aquestes collectivitats en les quals ha de regnar la mànega ampla i que origina uns enormes abismes pictòrics que es presten a fer ballar el cap més ben constituït, fatalitat que hem d'acceptar amb totes les conseqüències per tal d'establir una equitat i una mena de sentiment d'emulació en l'ànim dels artistes que a la palestra pública de l'exposició sols poden aportar un entusiasme i un delit d'anarse superant gràcies a les emanacions dels que ja han triomfat en tota la línia.

La multitud de realitzacions ens obliga a ésser concisos i a sotmetre'ns al rigor ferri de l'alfabet.

Obre el catàleg del Saló de Montjuïc el nom d'Anna Aguilera amb una tela de reduïdes dimensions, que sembla denotar una indiferència per l'exposició i de la qual és impossible treure deduccions; només dóna la impressió d'una força que fa lamentar la seva solitud.

Emili Armengol, en *Paisatge de Terrassa*, dóna al Saló una nota de qualitat. Es una tela molt per sobre de l'altra seva, que produeix la sensació d'haver agafat el tema amb un gran amor, del qual ha sortit una excellent interpretació en tots els aspectes artístics.

Antoni Badrines exposa una tela desmaiada, un paisatge on realment no hi passa res.

Rafael Benet, en el n.º 5, ens ha donat dels millors quadros que s'han fet mirant a Tossa, que és molt dir tenint en compte la producció que ha motivat el famós poble català en aquest darrer temps. També té una altra marina, molt de pintor, però no tan reeixida com l'anterior, i un cap de dona tractat amb la consistència habitual en Benet.

Les dues teles de Bosch-Roger són altres tantes obres de la seva patent, de volada i profundíssima vigorositat. Bosch-Roger, que és un dels allicients de l'exposició, és un artista que posa en la seva obra un comentari real de supervisió que fa que en les seves coses sigui possible de veure-s'hi literatura i un vague sentit apologètic que en les mesures d'ell són dues qualitats que no sobrepassen mai ni la funció de la pintura ni el bon gust.

L'única tela que exposa Campillo és una mostra del que podria fer el seu autor si no sofrís això que sembla un refredat pictòric que l'aparta dels corrents d'aire de les sales.

Camps-Ribera, en els números 11, 12 i 13, treu a flor la seva vena vital de pintor. Té un bodegó meravellós que li pot servir de garantia arreu on vagi i del qual particularment es desprèn el cas esplèndid que en la pintura assenyala el seu autor.

Francesc Canyelles amb tres teles dóna una gran simpatia al nano vestit de general, una dolça influència escenogràfica en un interior i una sensació de poca insistència en un nu.

El paisatge que exposa Manuel Capdevila és una vista d'Horta sense pena ni glòria i a la qual l'atzavara de primer terme ha de quedar profundament agraïda.

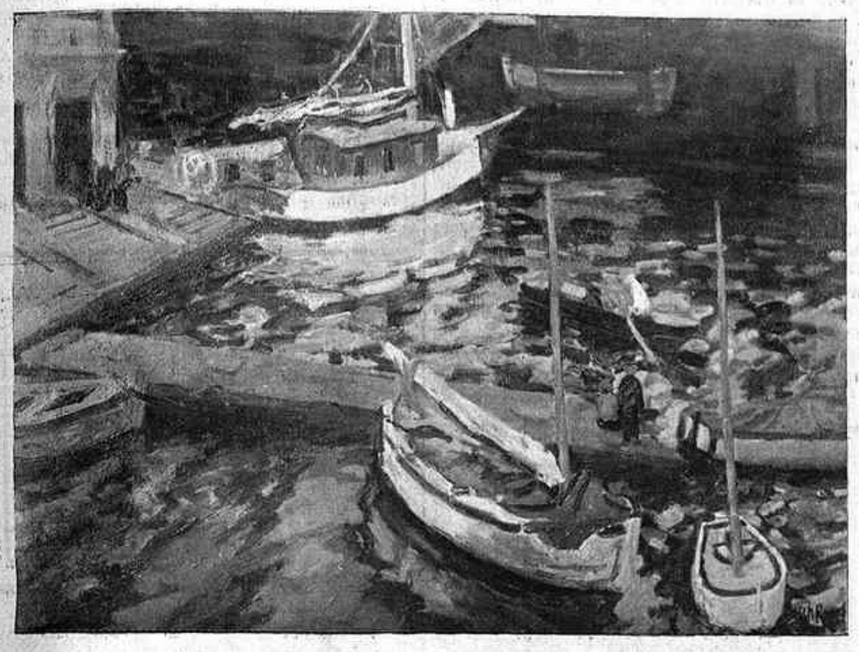

Bosch-Roger. — Recó del Club Nàutic

El Carbonell que va pictòricament parlant d'un extrem a l'altre acompanyat de la seva immanent distinció, ha penjat un cap classicitzat, d'una gran eloqüència italiana que queda reposadíssim i dóna dret al seu autor d'immiscuir-se en certes recerques.

Carles s'ha limitat a les seves flors. Roses i gerros, que tot i ésser molt bons són les roses i els gerros de l'any passat i molt fàcil que siguin els de l'any que ve.

La tela 21, batejada amb el nom *Obreres de Sant Andreu*, autor Gustave Cochet, no respon a una idea tan pronunciadament indigena per tal com la fantasia de Cochet hi ha posat un fons de lirisme que no ens el mereixem.

De les tres obres de Commeleran, assenyalem la 23 com de les més reeixides, no tan sols de l'exposició, sinó de tota la seva producció. Es una tela de bona pintura, que deixa veure unes ganes entusiastes d'honorar els Salons i que té un alt concepte artístic. El paisatge *Dia gris*, també fet amb els cinc sentits, expressa magníficament la tristor dels nostres carrers així que el sòl es pon.

Carme Cortès té al saló dues teles de figura que presenten uns caràcters lassos, una mica flonjos i entumits per l'excessiva discreció imperant.

Les pintures n.º 27 i 28 de Ramon Cortès són filles d'una pintura de recurs i assequible que es veuen diligentment.

Antoni Costa ponderant un paisatge d'Aragó, n.º 30, posa una gran emoció racial a la tela, que té la força de la cosa entesa per tots els porus de la sensibilitat i que fa que les altres dues es vegin rebaixades per una concepció antipòdica i de fet renyida en tesi amb l'anterior.

Causa una decepció Pere Créixams. Exposa un nu massa *ancien régime*, cursilejant. L'acompanya una pintura d'Alger que tot i ésser un punt dolç creiem que en altres ocasions l'hauria sobrepassada.

Les teles de Pere Daura, particularment la n.º 36, són una expressió fantàstica de la retina d'aquest pintor. Daura juga el color noblement amb deixos acaramelats i estirats per un laminador de nuclis sensibles que deixa la seva obra en disposició de paladejar-hi un veritable regust d'art cent per cent. Daura forma també un altre conjunt de consideració dintre del recinte de primavera.

Díaz-Costa l'inquiet, que és un d'aquells casos que exploten els dramaturgs quan han de fer sortir un personatge que pel seu joc interior ho deixa tot de banda i s'endinsa en un paper amb tot un ciclopi ardor, ha deixat al Saló de Montjuïc tres obres característiques. Dinamisme, violència, temerària marxa sobre dificultats. Les pintures amb el resultat d'un aprenentatge se li han encarrilat per un camí més envernissat; una mostra la tela 37, on hi ha pàtina i principi de madurament i on s'apaguen les seves lluites descomunals anteriors amb els tubs i amb els pinzells.

El nu de Domingo és el nu màxim de l'exposició. Perfecte de línia i color, perfecte de gust i de gràcia. Es la seva única tela, però suficient per aguantar el seu nom i per a donar a l'exposició una nota de qualitat.

ENRIC F. GUAL

Gaudí i el barroc

Al darrer número (32) de *Formes*, Jean Cassou parla de *Gaudí et le baroque*. Uns enginyosos paràgrafs sobre el *modern style*, del qual a Barcelona hem tingut i tenim encara mostres tan abundants i tan característiques, serveixen de preparació. Encara que el *modern style* manllevà per a les seves formes — diu Cassou — la mateixa deu dels somnis, apareixerà més tard com l'art oficial i típic de l'era petit-burgesa. I afegeix:

«Hi ha un arquitecte que, sense manllevar res a la mitologia contemporània i, perquè tenia una ànima ingènua i original, ha pogut jugar amb l'arquitectura com ho hauria fet amb la música o la poesia, per a la sola exaltació del seu lirisme personal. Al mateix temps, i encara que usés d'un d'aquests estils que depassen la definició mateixa de les arts i li afegeixen un esforç especulatiu — en un mot, encara que fou un artista barroc —, sabé demostrar tant de respecte i d'amor envers les lleis i els recursos del seu art, que mereix d'ésser considerat amb atenció, com un d'aquests casos excepcionals al voltant dels quals es concentren les discussions, els bescanvis de punts de vista i les dialèctiques.»

«Antoni Gaudí és un d'aquests personatges excèntrics com Espanya es complau a produir-ne, com es complau a conservar-ne la imatge en la seva literatura i que, tal com el Llicenciat Vidriera de Cervantes o el Doctor Inversemblant de Ramón Gómez de la Serna, semblen, sobre els límits de la follia i de la raó, usar, en l'exercici de llur vida i de llur professió, uns procediments màgics. Estableixen un ordre diferent, tenen estranyes simplificacions... Res no és absurd en les fantasies de Gaudí, sinó d'aquell absurd superiorment fatal on posem la follia de l'assenyat o el seny del foll.»

Cassou remarca que, com aquell altre màgic barroc, Wagner, que trobà el seu protector en Lluís II, Gaudí el trobà en el comte de Güell. Amb dades dels records del vescomte de Güell («tan divertits que són com els que hauria pogut escriure un personatge de Proust que hagués estat espanyol»), i dels estudis de Francesc de P. Quintana, Puig Boada i J. F. Ràfols, explica les característiques de l'art de Gaudí, i sobretot de la seva obra cabdal, la Sagrada Família. «Un lirisme teològic es barreja a les creacions de Gaudí i no hi ha cap dels seus càlculs que no estigui, al mateix temps, prenyat d'una intenció sentimental i simbòlica. Les seves construccions són uns actes de fe.»

Però a Cassou l'encanten més algunes de les cases de Gaudí que no pas la Sagrada Família. Parla del dragó de la porta de can Güell de Les Corts («pocs artistes han treballat tan puixantment com Gaudí el ferro forjat») i de les cases del Passeig de Gràcia. «Es poden estimar uns monstres així? No és d'amor que s'ha de parlar, sinó d'un sentiment d'estupor i d'embriaguesa que passa tots els límits i potser val més que les minses i beates satisfaccions que ens procura el bon gust. Aquestes construccions agitades de tremolors apocalíptics, can Batlló, can Milà, són cases? Se les pot anomenar cases? Són bizarres fantasies florals, visions de teatre on creiem retrobar tal motiu que potser existeix encara en l'acumulació de formes endormiscada al fons de la nostra memòria collectiva, però talment deformada i talment insòlita, que més aviat sembla anunciar el decorat en el qual ens trobarem bé quan haurem abandonat la terra refredada per establir-nos sobre un altre planeta. La més sorprenent és segurament la casa Milà, paquiderm tortuós... mena de cataclisme geològic, de gegantina fusió sobtadament congelada, semblant als roquissars estranys i gairebé humans que, a pocs quilòmetres d'allí, dominen el patètic paisatge de l'abadia de Montserrat.»

L'autor troba que l'art de Gaudí, com tot art barroc, és a prop de la naturalesa, i prop també de la imaginació, sempre a punt de substituir l'una per l'altra: «allà on s'atura el somni de l'esperit, intervé la naturalesa, que també té els seus somnis i les seves extravagàncies». L'emulació més viva entre aquests dos elements, naturalesa i imaginació, esclata en el Parc Güell. «En tot aquest dèdal de *trompe-l'œil* i de deliciosa mentida que constitueix, ordinàriament, l'arquitectura barroca, la singularitat de Gaudí consisteix al contrari a mostrar una lleialtat brutal. Cap esforç no és camuflat ni escamotejat. L'art del gran català és un somni fantàstic, però somni que ha pres cos, cos i músculs de gegant.»

Llàstima que *Formes*, que d'altra banda no plany les ilustracions, no hagi acompanyat l'article de l'hispanòfil Jean Cassou amb unes quantes reproduccions.

Les exposicions

El circ en les arts plàstiques

L'ambient de circ, que en literatura ha caigut en una sèrie imponent de tòpics, no ha estat per contra massa enfocat per les arts plàstiques, i és pel mèrit de saber veure el partit a treure'n i per la feina de l'organització que hem de felicitar les Galeries Syra que han reeixit en la seva intenció aplegant unes quantes obres d'artistes catalans sobre aquest tema de tanta plasticitat i tan agraït als que el cultiven.

Cal dir que tot el que es tracta de collectivitat en pintura, esborrona una mica; és un exercici, si no està tot molt ben controlat, superior a les forces dels visitants.

En aquesta ocasió, però, aquest temor ha quedat esbandit. L'exposició està presidida per un gran sentit eclèctic i s'empassa amb entusiasme i amb facilitat.

Està compost per obres moltes d'elles ja vistes en altres exposicions, però que ara, acompanyades del que se'n diu ambient, queden amb un interès renovellat i autèntic que ens obliga potser a parlar de coses d'autors fa poc comentats.

En aquesta exposició hi ha el gran valor d'un promedi ideal que no admet cap monumentalitat, i sí detalls frapants que posen en evidència unes notes optimistes pel nostre art.

Un d'aquests detalls a què ens referim és, per exemple, una tela de Prim que representa un arlequí. Prim, en aquesta obra, ens atrevim a dir que dóna una gran injecció de qualitat al conjunt i que és el primer punt de partida del saló.

Molt de cara a la veritat, molt aferrat a la humanitat i a la pintura, Prim ha assolit el resultat de l'absència total de l'arlequí davant el fet del món, que li dóna la substància de la irrealitat i que queda autèntic, amb igual valor, a l'altre gran arlequí de la sala, el de Pruna, amb tota la dòcil sensibilitat de l'autor.

Una altra cosa a esmentar, tot i ésser molt reduïda, és el dibuix que amb el número 35 exposa Josep Serrano. Es un dibuix que creiem fet als Ballets Russos. Enorme concepció, anàleg en essència als Picassos més bons que hi ha penjats també a la Syra i reflectint un nervi que no té res a envejar de l'artista malagueny.

Una altra obra frapant és l'escena de circ en funcions pintada per Albert Junyent. Vista amb tremenda percepció, explicada amb un entusiasme cognoscitiu de les petites emotivitats dels trapezis i amb la punta endèmica que porta l'argument, el còmico-tràgic.

Dos dibuixos d'Angel Ferrant, particularment el gros, que són coses del circ vistes amb estetoscopi i profunditzades amb un sentit immens de psicologia. Dues pintures de Grau-Sala on hi ha els aspectes roses de la vida de la pista, tractats amb la poesia amagada sota la tradició brutal estereotipada de l'art del circ.

Diverses obres d'Alfred Opisso, amb preferència sobre totes un dibuix de malabaristes, que tanca l'emoció de l'especialitat, superbament demostrada, i que és com un símbol, amb tot el pes del sedentarisme de l'ofici.

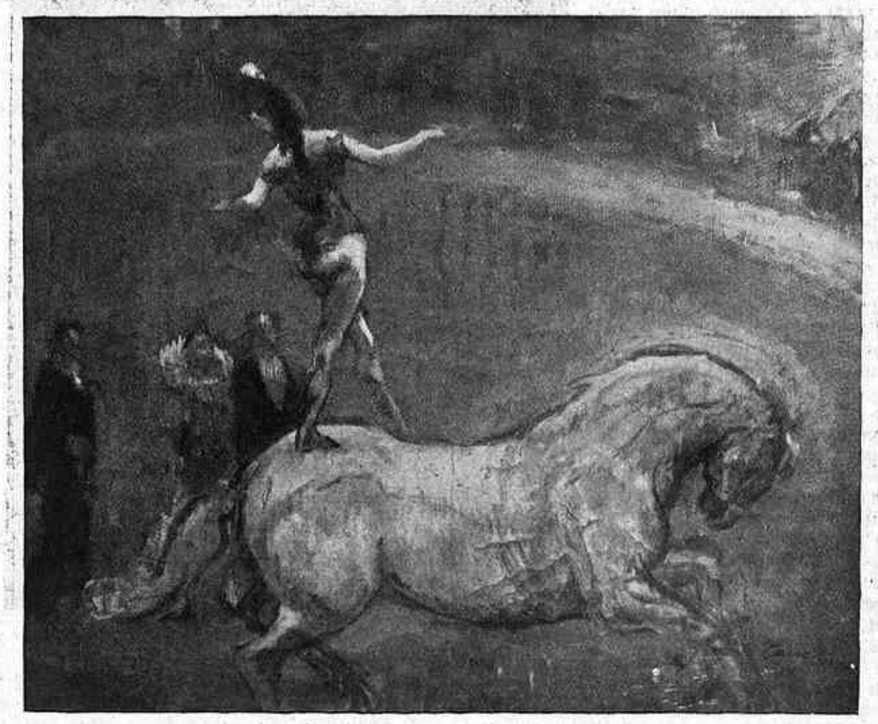

Ricard Canals. — «Ecuyère»

Dibuixos de Ricard Opisso amb la intenció de sempre i amb la traça a què ens té acostumats.

Una guaixa d'Evarist Mora, escena d'acadèmia de ball, amb la suggestió i gràcia dels primers passos en la coreografia i que encomana per la seva sensibilitat i llum l'amable sensació de l'alegria de l'ambient.

La tela número 5, de Capmany, és una estampa on hi juga la comprensió objectivista d'un grup a l'escena, executada amb un bon colorit i amb unes conviccions de pintor profundes.

Carbonell hi té una pintura feta amb una unció rellevant i pastada amb una disciplina d'elegància que li treu un refinament agradable en tots sentits.

Un escorç de Labarta, que si no té molt de circ té molt de la seva traça coneguda, i una tela de Ricart massa retallada i agafada pels cabells. Hi ha exposats així mateix gran profusió de dibuixos, dels quals sobresurten els d'Ynglada pel seu sintetisme, els de Junyer enfebrats per un terror, els de Commeleran, de Canyelles, Montserrat Fargas i uns quants més.

En l'aspecte escultura, hi ha molt poca cosa que se'n pugui dir nova. Un baix-relleu i altres obres de Granyer, de les quals impressiona una figura lacada que entre la riquesa de matèria i el valor intrínsec de l'escultura adquireix un pla molt important. Ros s'administra una altra empenta. Presenta una figura en guix eminentment ben resolta i sensible de dalt a baix.

Paredes hi té una dona de circ d'una gran gràcia ponderable.

El conjunt és igual a un resultat de categoria, altament digerible i que té la gran qualitat d'haver-se'n eliminat totalment els «raves» més o menys dissimulats que tant abunden en les exposicions collectives i que passen entremaliadament entre els bons.

E. F. G.

Galeries SYRA
DIPUTACIÓ, 262 - Telèfon 18710
Actualment, l'exposició:
El Circ en les Arts Plàstiques

CAMISERIA FITÓ BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

CEPILLERIA MODERNA
raspalls per a tots els usos
articles de neteja—objectes per a presents
rambla catalunya, 40

Cautxú Català
Corts Catalanes, 615
Ronda Sant Pere, 12
Passeig de Gràcia, 127
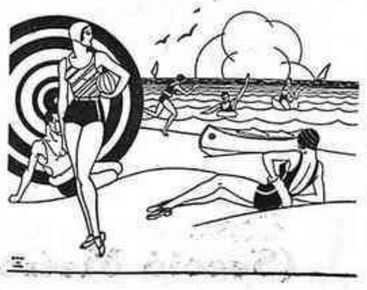
Gorres per al bany; selecció de models des d'una pesseta.
Sabatilles de cautxú; models de gran moda.
Joguines flotadors.
Salvavides «Flota».
Piragües de lona i cautxú.
Cèrcols de cautxú per al TENICOIT (joc de moda a les platges)

Viatges Marsans, S. A.
Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA
Lliura: Bitllets de ferrocarril i Passatges marítims i aeris; els Bitllets quilomètrics espanyols, a l'acte, facilitant ensems al client la fotografia necessària.
Reserva: Seients en els trens ràpids, Places en Pullmans i cotxes-llits, Habitacions en els millors hotels, Autocars per a gran turisme.
Organitza: també: Viatges individuals a **preu fet**, Excursions, Peregrinacions, Congressos, Creuers i molt especialment
Viatges de noces: a Roma utilitzant els bitllets reduïts del **70 %** que com Agència emissora dels ferrocarrils de l'Estat Italià lliura a l'acte a tot client al qual interessin.

RICINO GOLOSO DELICIOSO PURGANTE

(c) Ministerio de Cultura 2006

La masia catalana

D'acord amb el Centre Excursionista de Catalunya, la Fundació Concepció Rabell, que tan bones obres porta fetes, institui i dotà un organisme dedicat a l'estudi extensament i intensament monogràfic de la masia catalana. Aquest organisme ja fa anys que actua: són molts els talents i les energies que sota el guiatge de l'admirable Rafael Patxot s'esmercen en aquesta feina; molts són també els cabals que a hores d'ara el Centre Excursionista de Catalunya ha despès, pel vehicle de Rafael Patxot, en la susdita empresa, la qual, donada la perfecció amb què és menada, resulta d'una vastitud imponent. Es tracta de reunir tots els materials de caràcter artístic, arqueològic, etnogràfic, etc., d'analitzar-los i de fer-ne la síntesi; per fi, es tracta de publicar aquesta important monografia de la masia catalana amb la riquesa i l'encert a què ens tenen avésades les institucions que gereix l'impecable mecenas.

Ara, després d'uns sis o set anys de recerques, de viatges, d'estudis i de quantioses despeses, la Fundació Rabell i el Centre Excursionista de Catalunya exhibiexen al nou local de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre una bona part del material gràfic i de la seva sistematització científica. Aquesta exposició és en tots conceptes una meravella: interessa tothom; caldria doncs que tothom la visités i que la premsa s'hi interessés excepcionalment, perquè és en ella mateixa i el que representa un esdeveniment excepcional. Sobre la importància de la susdita exposició ja he cridat l'atenció dels nostres conciutadans des de les planes de *La Publicitat*; no cal doncs insistir-hi. Cal però parlar del que ella representa i del seu transcendentalisme.

L'exposició en qüestió compleix en primer lloc la missió de centrar l'atenció de la nostra gent, sobretot l'atenció de la gent intellectual, sobre un dels problemes fonamentals de la nostra raó d'ésser nacional, i la d'acostumar-nos a acarar-nos a les coses bàsiques: això sol ja ve a ésser una cura de banalitat i un deseiximent de provincianisme. Avesar-nos a considerar i a estudiar a fons les coses fonamentals vol dir encaminar-nos cap a vies d'originalitat i d'eficiència no solament nacional sinó, a la curta o a la llarga, internacionals i tot. Una actitud de les nostres seleccions així d'orientada és la que convé a tota societat que es respecti i que pensi cada dia, encara que sigui de manera subconscient, en el manteniment i en l'enrobustiment de la seva autonomia. Pel que fa als catalans, gent novella en qüestions de responsabilitat collectiva, l'actitud d'entenimentació, de valoració i de previsió que l'exposició de la Fundació Concepció Rabell ens incita a pendre és com de reacció a l'actitud esnob que el segles de provincianisme ens brindaven com l'única o principal que esqueia a les nostres *élites*.

I ara, un cop sentat això que precedeix, voldríem parlar de les possibles deficiències de l'obra monografista de la masia catalana. I diem possibles i no pas certes deficiències perquè ens consta que el material exhibit actualment a l'Institut de Sant Isidre, tot i la seva aclaparadora quantitat, no és sinó una part del que fins ara s'ha recollit. En l'actual exposició trobem en manca l'inventari dels grandiosos i sovint sumptuosament arquitecturats safareigs que fan el principal encís de les masies de determinades comarques; els carruatges, particularment els de vela, amb llur divertit repertori de siluetats en negre, retallats en cuiro de refús, i que solien decorar la part central de la cortina posterior; les llars de foc amb llur additament de clemàstecs, els guarniments de cavall; els cellers, de vegades estatjadors de bótes medievals, com a Santes Creus; els ventalls mecànics, alhora espantamosques, que el cap de casa pedaleja durant l'estiu sobre el dinar i el sopar; els bancs dels càntirs; els rellotges de sol i tantes altres coses significatives en els interiors de la masia catalana.

Tinc entès que bona part de la documentació gràfica que informa aquest monografisme de la masia catalana és d'alluvió o poc menys: tal persona que s'escau anar a tal lloc no visitat per les missions doctes de l'obra masial de la Fundació Rabell és acceptat sense altres dades que la fotografia més o menys reeixida o les dades verbals del bon mediador, el qual les més de les vegades no és sinó un aficionat o una persona completament impreparada. Es clar que aquesta aportació d'alluvió és molt d'agrair i té un valor immens quan les missions de la Fundació no poden en absolut anar a aquell lloc; i no és menys cert que una investigació perfecta ha de resultar molt dispendiosa; però, si, posats a fer les coses ben fetes, es podia aconseguir l'exploració científica i per peces menudes, el resultat seria definitiu.

La mar com més té més brama: posats a demanar no ens aturarem pas ací. Emprenem l'obra d'exploració de la masia amb tot el rigor científic, amb una o unes quantes missions circulant constantment, seria imperdonable destinar una organització tan costosa a l'exclusiva exploració de la masia. Amb la mateixa despesa, amb el mateix esforç i gairebé amb el mateix temps es podria aconseguir l'inventari de tota altra arquitectura que no fos la masia; la recopilació de les incomptables meravelles d'arquitectura civil no monumental dels interiors, mobiliaris, utensilis, robes, impresos i altres elements de la petita arqueologia, la qual (ja es veuria) és sovint gran arqueologia com la dels edificis i obres monumentals; més vivent i més variada arqueologia del que el comú de... els arqueòlegs es pensen. Per regla general l'arqueologia es limita a l'estudi de les grans i excepcionals obres de caràcter religiós o aristocràtic, les quals, per regla general, si bé són d'una màxima perfecció i d'una monumentalitat majors, en canvi són d'una monotonia desesperadora i no pas molt alliçonadora. Es clar que l'arqueologia considerada de la manera que proposem llinda amb l'etnografía, però això no ha d'ésser inconvenient per a, en tal cas, considerar-la. No és etnogràfica la feina que per a l'estudi de la masia s'imposa la Fundació Rabell? Doncs digueu-li etnografia a l'escreix de feina que li proposo, i no deixem de fer-la. Perquè, si no la fem ni ara ni mai, perdrem tresors d'art, tresors de pintoresc i d'etnografia, destruïts per la moda o per les necessitats dels anys que s'estalonen; i si el dia de demà ens decidim a fer-ho ens trobarem, ultra que molts exemplars hauran desaparegut, que la feina ens costarà els ulls de la cara que ara ens costa l'inventari sol de la masia. A l'exposició de l'Institut de Sant Isidre ja hi ha alguna d'aquestes coses enciseres ben enregistrades: alguna casa que no és masia, algun vell carrer esbalaïdorament patètic; però això enregistrat com per atzar, esporàdicament, sense continuïtat. Caldria doncs impulsar l'inventari de tota la nostra petita arqueologia, fins al final del segle XIX, que el segle darrer és un dels més interessants i un dels que, per raons de la present desestima, risquen de deixar rastre més insignificant; caldria així mateix coadjuvar a la fundació de nous museuets com els de Rubí, Sabadell, Ripoll, etc.

I tota aquesta feina caldria fer-la sense sentimentalisme, amb total exclusió del concepte de poesia, i àdhuc amb exclusió del concepte de pintoresc, sobretot amb exclusió de romantisisme; ben al contrari, amb un sentiment futurista, pensant en l'obligació que ens incumbeix de salvar per als nostres descendents tot allò del nostre passat espiritual que els avis no arribaren a destruir. El deure de les actuals generacions renaixents i lliberades és de no deixar interrompre el contacte de les venidores amb les pretèrites.

JOAN SACS

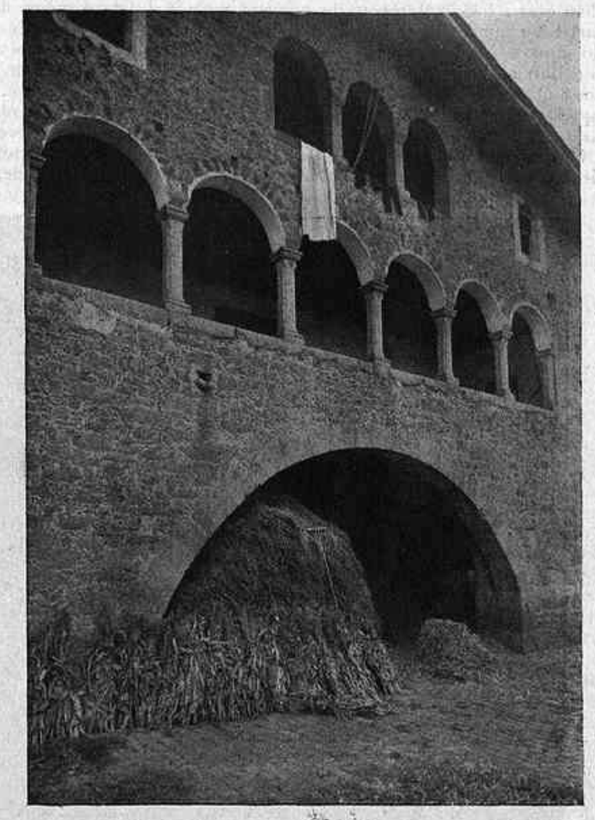

El Callís, a Sant Salvador de Bianya

El motor de gramòfon

Per bé que la funció del motor és purament mecànica, és molt important el seu bon funcionament, puix la seva uniformitat és un dels elements més necessaris per a assolir la bona audició, i per poc que s'alteri la velocitat, es produeixen alteracions en el to.

Diversos han estat els sistemes emprats per a accionar la rotació; un dels primers i més estimables és el de contrapesos, utilitzats en els primitius fonògrafs de cilindre. Malgrat, però, la regularitat que s'obté, l'embalum que comporta fa que no s'utilitzi. Avui, doncs, cal triar entre el motor mecànic de ressort, i l'elèctric aplicat directament al plat. Darrerament, però, ha aparegut un sistema que participa d'ambdós i que podríem anomenar indirecte, i en el qual el motor elèctric, molt petit, acciona la maneta del de corda. Si més no, aquest motor té l'avantatge del seu reduït preu.

En general, els motors mecànics s'empren actualment només quan l'amplificació és acústica. I això no és absolut, perquè aquest motor de ressorts té, ultra l'economia, molts avantatges, el principal dels quals és la facilitat d'adaptar-se a tots els mitjans prescindint del corrent i de les seves distintes característiques, les quals, dissortadament, varien dins d'una mateixa ciutat i fins i tot a l'interior d'una casa. En els darrers perfeccionaments dels gramòfons acústics, els tipus de mobles més perfeccionats, hi ha també motors elèctrics.

Ens ocuparem ara del motor de ressorts, deixant per a un altre dia parlar de les característiques especials dels motors elèctrics emprats als discos.

Aquests motors varen ésser utilitzats per E. Johnson per primera vegada i, per tant, per la Companyia del Gramòfon de la qual va ésser fundador. Essencialment estan constituïts per un ressort d'acer que constitueix la corda, i ve a ésser com un rellotge, però de més dimensions, on l'extensió del ressort és el que fa moure originàriament tot el sistema. Un regulador de boles del qual van proveïts la majoria dels motors, produeix la uniformitat de moviment, d'altra manera no assolible, ja que la força d'extensió varia segons la tensió i la temperatura. Amb la introducció de rodes dentades helicoïdals, es dóna més fermesa a la màquina i s'obté un funcionament silenciós. Actualment els ressorts són diversos i van relligats l'un amb l'altre; així es produeix un augment de longitud i, per tant, de durada de la rotació sense augmentar la força; d'aquesta manera s'arriba a obtenir motors per a les dues cares d'un disc de 30 centímetres. En general, però, només n'hi ha per a una, no essent necessari donar corda durant l'audició, ja que això, ultra de dificultar el bon funcionament de la màquina, altera la tonalitat, puix la velocitat de la rotació s'altera sempre, per ben fet que sigui el motor.

Avui la majoria dels discos són fabricats per a donar de 78 i 80 voltes per minut (excepte els de cinema sonor, que en donen 30), però molts ja porten la indicació de la velocitat, encara que és preferible de no alterar el regulador massa sovint.

Cal parar compte en la conservació del motor i en aquest sentit no convé descuidar la lubricació, procurant que l'oli sigui ben clar; sovint es produeixen acumulacions de greix i pols als barrils de la corda, la qual cosa ocasiona sorolls parasitaris i aleshores s'ha de fer la neteja amb petroli i s'ha de substituir el greix. Es una bona mesura en acabar l'audició i si ja no es vol posar més en funcionament la màquina, deixar-la sense fre perquè lliurement resti sense corda; així s'evita de tenir els ressorts en tensió durant massa temps.

J. G.

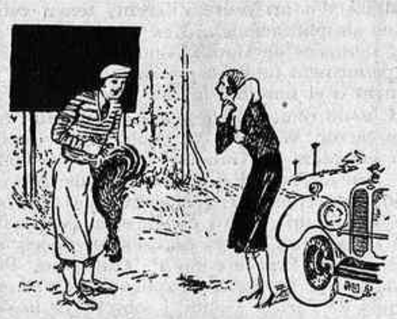

L'automobilista bonica. — Em sap molt de greu haver mort aquesta pobra bèstia...
—No s'hi amoïni, senyoreta... Puc invitar-la a menjar-nos-la junts aquest vespre?

(*Weekly Telegraph*)

Ell. — Els policies ja s'han endut el lladre.
Ella. — Pobret, tan amable que ha estat! No t'has fixat que t'ha pres pel meu pare?

(*The Humorist*, Londres)

Una funció de circ

Entre els aficionats al circ ha desvetllat un gran interès la funció d'aquest espectacle que s'anuncia per al dimarts vinent, dia 13, en el circ alçat expressament a la Via Augusta, tocant l'estació de Gràcia del tren elèctric de Sarrià, a quatre passes de la Diagonal.

Els veritables gustadors d'aquest espectacle prefereixen, en efecte, la tenda del circ, amb les seves graderies de fusta i el seu bosc de màstils i cordes, al mateix espectacle tenint lloc en un local que pot ésser destinat a altres funcions. Es sota la tela soferta de l'envelat que l'espectacle del circ adquireix tota la seva gràcia i tot el seu sabor.

A més a més d'aquesta condició, l'espectacle que serà donat en el circ que actualment s'està installant, serà de primera qualitat. El nucli principal dels números és constituït per la família Frediani, que no cal presentar als lectors de MIRADOR. Ja saben ells que aquesta nombrosa família, d'un historial tan remarcable en la vida del circ, és capaç ella sola d'omplir un complet i bon programa.

Però, en el desig de donar un espectacle de circ com més nodrit i excellent millor, els organitzadors s'han assegurat uns quants números notables més, entre ells els barristes i trapezistes Oliveres.

Com a clausura de l'exposició del *Circ en les Arts plàstiques* que ha tingut lloc aquests dies, res de millor una funció com l'anunciada, que ha cridat l'atenció de totes les persones que s'interessen per aquest espectacle.

El patró. — Què són aquestes tres hores extraordinàries que reclameu?
L'empleat. — Són del vespre que em va invitar a sopar al club.

(*Everybody's Weekly*, Londres)

—Cervesa...!

(*Gringoire*, París)

—Hauríem de parlar un moment a soles.

(*The Humorist*, Londres)

CATALÀ
llegeix demà i cada dia
La Publicitat
DIARI CATALÀ
Informacions completes
Articles dels millors escriptors
Seccions especials de Política, Arts, Literatura, Música, Ràdio, Finances, Esports, etc., etc.

CAMISERIA FITÓ BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Suscriviu-vos a MIRADOR
Corts Catalanes, 589 - BARCELONA

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

El Sr. .....
que viu a .....
carrer ..... *n.°* ..... *es subscriu a* MIRADOR
pel preu fixat de 3'50 ptes. *trimestre.*

..... *de* ..... *de 193*...
Signatura

L'eficàcia de la publicitat en el F. C. METROPOLITA de Barcelona, la demostra el fet que és el mitjà de propaganda utilitzat per les Cases més importants de tots els rams.

Concessionària exclusiva:
AGA
(Secció Metro Transversal i enllaç Ferrocarril del Nord)

Pelai, 62, 1.r, 2.a - Telèfon 15300
BARCELONA

Carrer de Tarragona, 7, 2.
MADRID

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006